

PISANII SÂNGEORZENE

- SPIRITUALITATE, ISTORIE ȘI TRADIȚIE LOCALĂ -
ANUL V, NR. 11(51), NOIEMBRIE 2016

<https://biblioteca-digitala.ro>

11/11 Vineri

Comuna in care mintem alora ch sa chiamu
 Vinsoos si sa aflo spre apus dela Volokapuz
 După procris de adunulu sunt tot acasi. Ah! Heas,
 Ce vorbesc in ea sunt acasi cand casa si cei in bti
 ai mei sunt departe, poate departe de mine?
 Sunt singur si ingerat in politica Palenului
 Leonardo Idean unde gijore de avocati in celor
 Colegul Rednic sunt in alti morboi... med
 cati la o pricina cate 1-2 zile, de un t...
 de la padure de tanc... de pe...
 caucelarii...
 med...
 mar...
 clatin...
 in ah...
 patea...
 este...
 mai...
 sau...
 vale...
 la noi, apoi...
 btiul...
 pretul...
 nu...
 si sanatarei...

D. Tanc Tanc la imbrator...
 cutelor...
 https://biblioteca-digitala.ro

PISANII SÂNGEORZENE

- Spiritualitate, Istorie și Tradiție -

ANUL V, NR. 11 (51), NOIEMBRIE 2016

PISANII SÂNGEORZENE

Revistă de spiritualitate, istorie și tradiție locală

Fondatori: profesor **FLORIN HODOROGA**
teolog **ALEXANDRU DĂRĂBAN**

REDAȚIA: Casa de Cultură Sângeorz-Băi, str. Republicii nr.33,
jud. Bistrița-Năsăud; E-mail: *florin.hodoroga@gmail.com*
Jucu, str. Jucu-Herghelie nr. 67, jud. Cluj; E-mail: *adaraban17@yahoo.ro*;
alexandrudaraban53@gmail.com

TEHNOREDACTARE: Alexandru Dărăban

Revista poate fi citită pe rețeaua de internet la adresele:

<https://independent.academia.edu/DarabanAlexandru>

<http://en.calameo.com/accounts/3280504>

<https://pisaniisang.wordpress.com>

Cuprins

CUPRINS

TEOLOGICA

PR. PAUL GAVRILOAIE, *Antropologia genului: de ce femeie și bărbat?.....*15

BISERICĂ, ȘCOALĂ, SOCIETATE

DR. ARTEMIU PUBLIU ALEXI, *Fondurile grănicerești din*

*Năsăud.....*21

MAXIM POP, *Educația colegială –II*25

*** *Alegerea deputaților din Districtul Năsăudului pentru Dieta*

*de încoronare a Ungariei.....*29

VASILE NAȘCU, *Năsăud.....*35

ALEXANDRU DĂRĂBAN, *Fruntașul român Maxim Haliță*

*din Sângeorgiul-Român.....*37

DORIN DOLOGA, *Tradiții militare ale localității Sângeorz-Băi.....*41

TRADIȚII

IOSIF CIUNTEREI, *Pe coclaurile Sângeorzului.....*49

Preștincașii noștri
privatatori români în războiul
1914-1918.

mintea conducătorilor acestui război-monstru
care nu i după poruncile Tale - să vadă și să
închic parca mult așteptată de toată sufla
rea Ta.

12/XII Sâmbătă.

de dimineață, M-am trezit și sculat în o dis-
poziție sufletească mai bună. Cauza poate fi
ori intrarea mea spre bine a morbului meu sau
vreau de pe acasă ce lam avut astă noapte

EDITORIAL

Mai mult decât în orice altă noapte în a-
devăr gândul meu în trezirea mea nu e prin
Ania și războiul și războiul și războiul și războiul
ci la am în acasă la... și unu de

mine. - Cum sunt și acum singur în chibla
plină eu pare ce ne servesc de asternut, figurat
și în disordine, cel mai plăcut lucru îmi este
să mă gândesc deasă la soție la familie la
veamuri și la lucrul început și neisprăvit și
mi-e cindă pe timp cum de un trecut mai re-
pede să mă vad scapat - liber! Lungura mâr
găiere îmi este, că mi sunt urmasii cu înacas
ta soarte ei sunt 24 generații și cu deosebire
colegii mei învățatori Ștefan Bănuț Rednic și Chihalea
can ca și mine cu înunle stoare de dureri
partăni greul războiului cu resemnarea bouhu
care fraze cu fug fără a pricepe toponimele buu
on rele ale stăpânului său.....

IUSTIN SOHORCA

De ce nu înaintăm?

IUSTIN SOHORCA

Mult mă întreb și îmi bat capul care sunt cauzele de poporul român înaintează așa de greu pe toate terenurile? Pentru ce se lasă tot în întuneric când are lipsă de lumină? Lumina având-o, de ce, în loc să se lumineze, o ține ascunsă? Iată câteva întrebări la care, după puțină, mă voi năzui a răspunde.

Poporul nostru e popor vechi. Măririle trecuturilor le-au clădit, în mare parte, părinții poporului român așa încât noi, cei de astăzi, adică strănepoții lor, privim la acele ca la niște altare sfinte. Ne mândrim cu trecutul.

Să vedem, cum și când au clădit ei acele izvoare de lumină pentru noi?

Străbunii noștri, romanii, au fost în un timp stăpânitorii lumii, ei se bucurau de toate avuțiile ei. Ei primeau închinăciunilor tuturor, căci ei au fost vitejii lumii. Și se mândreau de numele de „roman” ceea ce se vede de vorbele „Civis Romanus sum” (Sunt cetățean roman).

Era destulă afirmarea aceasta că cel ce le rostea să fie tot locul cel dintâi și să fie la mai mare cinste. Așa au fost romanii, străbunii noștri! Da, au fost, căci toate faptele mari le-au făcut în timpurile când au fost uniți, adică țineau unul cu altul, faptele vitejești le-au făcut când trăiau un trai simplu, nu în îmbuibări, desfrâu și alte multe păcate care, la urmă, i-au slăbit și zdrobit.

Faptele, de care noi ne mândrim, le-au făcut înainte de a se vâri între ei bolile cele mai rele, neunirea, pizma și ura.

Îndată ce neunirea a intrat între romani, au început a slăbi, fapte mari n-au mai făcut.

Mărirea s-a stins și stinsă e până în ziua de astăzi. Ne-au rămas numai amintirile și, cu durere, trebuie să o spun am moștenit și acum suntem copleșiți de acele boli distrugătoare de popoare. Da, avem și noi aceste boli care sunt neunirea, pizma și ura!

Mi-am ales ca temă neunirea pe care să o cercăm mai amănunțit, pe urmă să căutăm un leac împotriva ei. Aceasta să o facem luând exemple din viața de toate zilele.

În o casă trăiau două familii, una clăditoare, adică părinții; a doua feciorul sau fata căsătorită acolo. În anii dintâi căsnicia a mers bine, căci bătrâni cu tineri au fost uniți și lucrăm după o comandă. Avera sporea. Asta a mers până ce tinerii ascultau de bătrâni. Tânărul dându-se în prietenie cu oamenii stricați, s-a stricat și el. lucrurile nu le mai făcea la timp, ci zile întregi petrecea la crâșmă. Bătrânul, întâi, a trecut cu vederea, a doua oară

IUSTIN SOHORCA

a zis și n-a zis, că a cugetat, că băietul său va veni singur la cale și că greșelile vor avea capăt.

Cam la un an s-a convins că feciorul începe a căra câte una, alta la evreu și a văzut că el e mașina care numai adună, iar feciorul e mașina care zdrobește tot agonisitul.

S-a pus pe gânduri bătrânul. Pentru ce strâng eu avere feciorului? Ca să o bea? „Ba, de acum facă după placul său”!

În o dimineață când feciorul a fost mai treaz, bătrânul a început a-i spune cu frumosul să se lase de prietenii care îi mănâncă capul că, la caz contrar, se vor destilini cu totul.

Feciorul s-a mâniat și, în loc de mulțumită pentru un sfat atât de bun lui, a început a ocări pe bătrân, ba în furia lui a fost în stare a-l gătui.

Și a intrat cearta în casă și a ieșit norocul și traiul bun de acolo. Ocările, certurile și bătăile erau regulate. Amenințarea bătrânului a ajuns să fie împlinită. Dar nu a fost de leac, căci feciorul nu s-a îndreptat, ci văzându-se singur stăpân pe casă, pe moșie, pe o sumă frumoasă de bani și pe un număr considerabil de vite, s-a pus cu mai multă stăruință pe băut și cărat la evreu. Venea noaptea târziu, beat și gestul său începea cu răul la muiere. Ba speria și pe cei doi copii ai săi. Cearta cu muierea s-a născut, căci din beție câte nu face omul! Au ajuns lucrurile și mai rău. Nevasta, neputând răbda mai mult, a fugit la părinții săi, luând cu sine și un copil. De „prieteni” nu s-o lăsat. Averea i s-a măcinat toată, a ajuns la sapă de lemn. Copiii sunt pe la ușile oamenilor fără grijă și neînvățați de nimeni la lucru cinstit și folositor. Cu un cuvânt rău de toată familia, căci prin neunire e toată nimicită.

Tocmai această soartă o ajung societățile mai mari: comune, popoarele și țările prin neunire.

Noi, românii, peste tot suntem cam puțin uniți tragem trei în patru laturi. Ascultăm oridecine, numai de conducătorii noștri naturali nu. Nu-i unire și nu-i înțelegere.

Privească oricine numai la poporul din comună, când e vorba de un lucru comun, de exemplu la statorirea unei păscătoare în hotar, ce zarvă, ce gălcevi și câtă vorbă îi trebuie până o scot la capăt. Hotărârea adusă, cu câtă nemulțumire e primită, căci fiecare vrea să fie mai mare și fiecare își ține părerea lui de cea mai bună, cu un cuvânt neunirea e domnitoare la astfel de ocazii și face ca comuna să deie tot îndărăpt.

Iată pentru ce nu mergem înainte, ba am putea să zicem că mergem îndărăt.

Vedeți dragii mei, ce face neunirea? Ea e o boală ce zdrobește familii, comune, popoare și țări.

Noi, românii, ca și alte popoare numai așa putem trăi dacă ne vom vindeca de neunire. Aceasta o vom face atunci când vom asculta de conducătorii noștri naturali, care nu vreau binele.

Inteligenții cu poporul în mână, umăr la umăr să lucre având în vedere zicătoarea: „toți pentru unul, unul pentru toți”! căci așa zice și cântecul:

De ce nu înaintăm?

Unde-i unul nu-i putere
 La năcaz și la durere,
 Unde-s doi puterea crește
 Și dușmanul nu sporește.

Instituțiile: școlile, bisericile și reuniunile de tot soiul trebuie susținute și îmbrățișate cu dragă inimă, căci în ele și din ele izvorăște lumina, știința, binele, înaintarea și fericirea noastră.

Întreprinzătorii și meseriașii noștri trebuie sprijiniți și îmbătați în toate, căci stând bine comuna, stă bine poporul, stând bine poporul, stă bine țara. Poporul din o țară ce stă bine, e văzut și respectat de lumea întreagă. E demn de viață!¹

Estrasu, *Arhondaj iugben belzeqmentis.*

din matriculă a botezatilor a Parohiei gr.-cat. *Sângeorgii* situata în Ducea gr.-cat. a Gherlei Districtulu *Protopopos Vicarial al Rovinii*
 Comitatulu *Pistrița-Năvodnic* din anul *1881* lună *Januar* ziua *23* pag. *27. TK.*

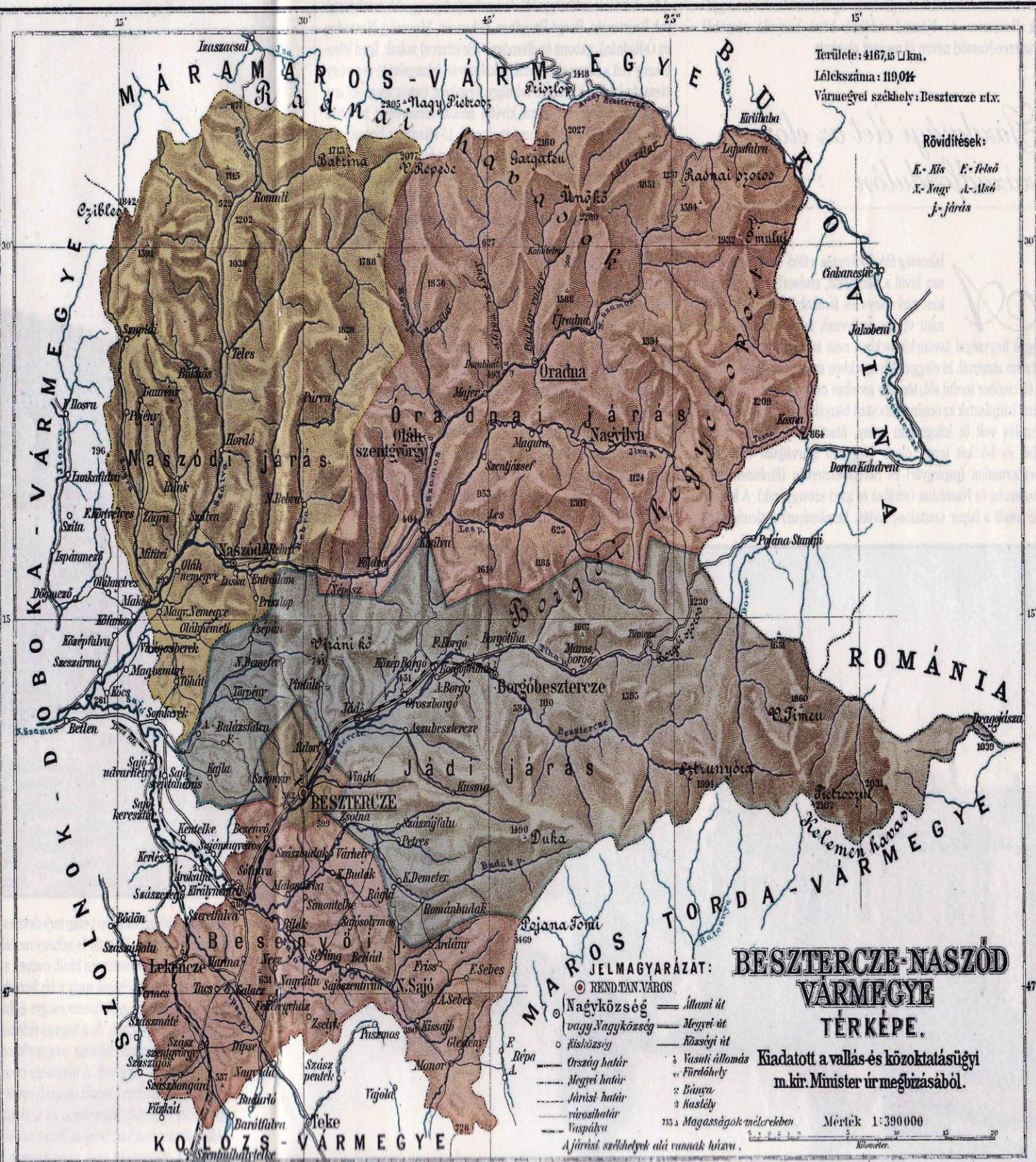
Numerulu curate	Anulu, lună și ziua a născerii botezului și a mirării	Numele și Cona- mele botezatului și miratului și miratei	Loculu născerii Strada și Numerulu Casei	SECSULU				Numele, Cona- mele, Religionea și statulu parinti- loru botezatului și miratului, bo- tezatei și miratei	Numele și Co- numele Năsi- loru și religionea loru	Preotulu botezatoriu și miratoriu	Măst'a	Cândă și prin cine sa călăt ca vorată	Observatiuni
				legitulu	nelegitulu	barba- tescu	barba- tescu						
47.	1881 Januar 23. 13.	Justin Sohorca	Sângeorgii Protopopos N ^o . 149.	1	.	.	.	Stănu Șohor preot comp. și Laura femeia sa, greco-cat grecă	Amalia Boțga, viduwa de jurata c. r. i. grecă	Rovini Șohor comp. botez.	Stănu Șohor Șohor	1.	

Cândă acest estrasu este conformu originalului seu adeverecu în
 cu subscrieriu propriu și cu sigilulu oficiulu

Sângeorgii anul *1881* luna *Januar* ziua *1.*

Șohor
 Preot local.

¹ Foaiă Poporului, Sibiu, Anul XIII, 1905, nr. 9, pp. 99-100.

Területe: 4167,15 [km].
 Lélekszáma: 119,044
 Vármegyei székhely: Besztercze n.t.v.

Rövidítések:
 K. - Kis E. - felső
 X. - Nagy A. - Alsó
 j. - járás

**BESZTERCZE-NASZÓD
 VÁRMEGYE
 TÉRKEPE.**

Kiadott a vallás-és közoktatásügyi
 m.kir. Minister úr megbízásából.

- JELMAGYARAZAT:**
- REND-TAN-VÁROS
 - Nagyközség — Állami út
 - vagy Nagyközség — Megyei út
 - község — Községi út
 - faluközség
 - Ország határ
 - Megyei határ
 - Járás határ
 - városi határ
 - Vaspálya
 - Vasuti állomás
 - Fürdőhely
 - Búnya
 - Kastély
 - 755 s Magasságok méterekben

Mérték 1:390000
 Kilométer

THEOLOGICA

Antropologia genului: de ce femeie și bărbat?

Pr. Paul Gavrioloaie

În fiecare om există o nevoie înnăscută de a fi iubit, în special de către cineva în mod individual. „*Înnăscută este și nevoia de a iubi pe cineva, de a-ți conduce energia afectivă și sexuală spre o persoană specifică - iubitul - care face să se nască încrederea noastră absolută și devotamentul total.*”¹ Însă, această nevoie de a fi iubit și de a iubi se concretizează cel mai bine în căsătorie.

Este cert că astăzi, în epoca în care trăim „*problema majoră nu este nici hristologia, nici eclesiologia ca odinioară, ci mai degrabă antropologia, doctrina sau învățătura Bisericii în ceea ce privește persoana umană*”². Legat de persoana umană, ne vom apleca și noi atenția asupra chestiunii care astăzi frământă tot mai multe persoane și anume, răspunsul la întrebarea:

de ce femeie și bărbat?

În Vechiul Testament, mai exact în Cartea Facerii ne este prezentată clar, crearea bărbatului și a femeii: „*Și a făcut Dumnezeu pe om după chipul Său; după chipul lui Dumnezeu l-a făcut; a făcut bărbat și femeie*” (Facere 1, 27). Tot în Cartea Facerii, Dumnezeu îi îndeamnă: „*Creșteți și vă înmulțiți și umpleți pământul și-l supuneți*” (Facere 1, 28). Astfel, observăm această distincție dintre bărbat și femeie încă de la începutul lumii. În această privință, autorul francez André Krajevitch, vorbind despre crearea omului pe care o găsim în Cartea Facerii menționează că „*bărbatul este asemănător femeii, dar nu este o femeie, ei sunt diferiți*”³.

Mai apoi, în Noul Testament este stipulat faptul că „*va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va alipi de femeia sa și vor fi amândoi un trup*” (Efeseni 5, 32). Tot în această epistolă, Sfântul Apostol Pavel îi îndeamnă pe bărbați să își iubească femeile: „*Bărbaților,*

¹ Jean Breck, *Le mariage chrétien et la question du «genre»* în „Contacts”, anul LXV, nr. 242/2013, p. 226.

² *Ibidem*, p. 221.

³ André Karajevitch, *Réflexions sur la théorie du «genre»* în „Contacts”, anul LXV, nr. 242/2013, p. 264.

iubiți pe femeile voastre, după cum și Hristos a iubit Biserica, și S-a dat pe Sine pentru ea.” (Efeseni 5, 25). Astfel, observăm că încă de la crearea lumii și până astăzi prin îndemnul Sfințelor Evanghelii - care sunt actuale și astăzi, nu au folosit numai pentru vremurile de atunci - unirea normală, a fost între bărbat și femeie.

Dar se ridică un semn de întrebare: *de ce căsătoria nu se poate realiza între două persoane de același sex care se iubesc și decid să rămână credincioși unul celuilalt până la moarte?* De fapt - după cum precizează și autorul Jean Breck - „*sursa scandalului este activitatea sexuală*”¹.

Trebuie să menționăm de la început, că Biserica nu respinge expresia sexualității, ea recunoaște că relațiile sexuale au primit de la Dumnezeu un potențial unificator, sfânt și procreator care „*nu poate fi realizat într-o manieră sfântă și sănătoasă decât în contextul unei uniuni conjugale heterosexuale, monogame și având la bază Biserica*”². Tradiția răsăriteană recunoaște valoarea unificatoare a relației sexuale. Actul sexual concretizează expresia dragostei și a devotamentului reciproc, chiar dacă nu urmărește procrearea. Dar însă, „*Biserica a conceput întotdeauna procreația ca un motiv principal al actului sexual, de aceea se dorește ca activitatea sexuală să se limiteze la căsătoria dintre un bărbat și o femeie, a căror uniune³ trebuie să fie monogamă, heterosexuale.*”⁴

Încă din vremea Vechiului Testament: „*Să nu te culci cu bărbat, ca și cu femeie, aceasta este spurcăciune*” (Levitic 18, 22) și continuând cu Noul Testament „*Asemenea și bărbații [...] s-au aprins în pofta lor unii pentru alții, bărbați cu bărbați [...]*” (Romani 1, 27) actele homosexuale au fost condamnate.

Întreaga Tradiție ortodoxă este de părere că actele homosexuale sunt criticabile moral, deoarece introduc o distorsiune în scopul natural și în funcționarea organelor.⁵ Scopul ultimul al uniunii conjugale nu este plăcerea sau satisfacerea ci de fapt de stabilire a unei veritabile transfigurări a ființei care reflectă într-un „*singur trup*” (Efeseni 5, 31) uniunea mistică între Hristos și Biserică. Dar desăvârșirea acestei transfigurări nu se poate realiza fără complementaritatea dintre bărbat și femeie, dată și dorită de către Dumnezeu de la facerea lumii.⁶

„*Modelul ierarhic al relațiilor bărbat - femeie rămâne neschimbat în eclesiologia ortodoxă și în practica bisericească, ca de altfel în mare parte și în teologia pastorală ortodoxă contemporană în ceea ce privește căsătoria.*”⁷

¹ Jean Breck, *art. cit.*, p. 216.

² *Ibidem*, p. 217

³ Acești autori francezi au stabilit o distincție între *uniune civilă de același sex* și *căsătorie de același sex*, de aceea în studiile lor folosesc numai *uniune de același sex*. Ei sunt de părere că expresia *căsătorie homosexuală (de același sex)* este un oximoron, iar termenul de *căsătorie* trebuie să fie păstrat și protejat pentru a desemna exclusiv uniunea dintre bărbat și femeie. Jean Breck, *art. cit.*, p. 225.

⁴ *Ibidem*, p. 223.

⁵ André Karajevitch, *art. cit.*, p. 262.

⁶ Jean Breck, *art. cit.*, p. 217

⁷ Valérie A. Karras, *Approche patristique de l'anthropologie du genre chez Élisabeth Behr - Sigel* în „Contacts”, anul LXV, nr. 242/2013, p. 244.

Antropologia genului: de ce femeie și bărbat?

În articolul său, autorul Jean Breck se întreabă dacă *ar fi posibil ca Biserica Ortodoxă să binecuvânteze cândva uniunile între oameni de același sex?* Mai departe răspunde menționând că răspunsul este nu, fără nici o îndoială, iar ca argument precizează că uniunea homosexuală este în contradicție cu antropologia creștină, care ne spune că bărbatul și femeia au fost creați de Dumnezeu în scopul fundamental de a împlini îndemnul Său de la crearea lumii: „*Creșteți și vă înmulțiți și umpleți pământul și-l supuneți*” (Facere 1, 28)”, adică de a dezvolta rasa umană. Însă - după cum menționează și autorul Jean Breck - „*aceasta (antropologia creștină n.n.) afirmă că scopul căsătoriei se situează dincolo de procreație, într-o unire într-un singur trup care reflectă misterul tainic dintre Hristos și Biserica (văzută ca și soția Sa). Așadar, există o complementaritate sexuală esențială care permite unui bărbat și unei femei să umple această vocație.*”¹

Lumea de astăzi în care „*toate rânduielile s-au dat peste cap și nimeni nu mai știe ce să facă*”² oferă exemple de uniuni homosexuale, pe care le și protejează sub pretextul discriminării. Ba mai mult, în unele state (de exemplu Franța) uniunea dintre două persoane de același sex a devenit legală.

Făcând referire la această problemă cu care se confruntă societatea actuală, Jean Breck menționează că „*ar trebui să le propunem tinerilor o reflecție serioasă, sănătoasă și echilibrată despre sexualitate în totalitate, de la facere, la darul de a trăi până la Sida purtătoare de moarte; aceste discuții ar trebui să aibă loc atât în cadrul familiei cât și în cadrul comunităților parohiale*”³.

Este necesar să redescoperim care este de fapt esența căsătoriei creștine, care este „*icoana relației de iubire care există între Hristos și Biserica*”⁴ și să-i dăm posibilitatea de a transforma relațiile noastre conjugale într-o „*image reală de dragoste și jertfă de sine reciprocă care unește Hristos și Biserica într-un mare mister*”⁵.

¹ Jean Breck, *art. cit.*, pp. 222 - 223.

² † Andrei Andreicuț, *Spovedania și Liturghia salvează omenirea*, Cluj - Napoca, Edit. Renașterea, 2014, p. 5.

³ Jean Breck, *art. cit.*, p. 217.

⁴ *Ibidem*, p. 226.

⁵ *Ibidem*, p. 218.

Prof. M. Popu

RESBELULU

ORIENTALE

de Profes. Dr. A.P. Alessi și M. Popu.

GRAZ

Editora lui Paul Cieslar

1879.

1877

1878

Fondurile grănicerești din Năsăud

Dr. Artemiu Publiu Alexi

- VI -

Se ivește dară întrebarea, ce este de făcut? S-au scris multe la Năsăud în cauza acestor fonduri, dar o părere despre ceea ce ar trebui să se facă în viitor nu am citit nicăieri.

De aceea cred, dară, că și din acest punct de vedere voi face bine dacă voi deschide discuție publică asupra întrebării ce are să se facă în viitor; și mi-ar părea bine dacă nu ne putem înțelege pe calea conferințelor, să ne înțelegem barem pe calea publicității în fața românilor și a lumii întregi și eu gândesc că oamenii cu gânduri și intenții bune față de fonduri, nu au nici un pretext de a se feri de publicitate.

Care este programul d-lor ce au părăsit comitetul, nu o cunosc. Constat numai cu multă durere că nici cei 12 ce au subscris declarația d-lui Lica nu se află în solidaritate, după cum vom vedea mai la vale. Cred, însă, că nici ei sub firma sub care au fost aleși și trimiși în comitet, pe calea aceasta au gătat, nu mai pot să apere interesele grănicerești ca atare.

Cei ce n-au repășit mai pot face ceva ca să protesteze, dar ca să încerce pe calea sa și între marginile statutelor să lucreze la revendicarea drepturilor grănicerești călcate prin statul. Sunt a se face o mulțime de regulamente. Comisia administratoare, compusă întregă din grăniceri și comitetul au datoria ca prin aceste să regularizeze afacerile fondurilor, în special; aici vin a se regulariza drepturile ca fonduri în consonanță cu instrumentul fundațional; mai departe au să studieze și să propună chiar modificarea statutelor. Eu am că atât comisia, cât și comitetul își vor face datoria în acest înțeles, din care cauză am și pledat pentru a nu părăsi terenul și a nu lăsa să intre oameni negrăniceri la administrație.

Am zis mai înainte că bine s-a făcut că nu s-a părăsit nici acest teren, însă interesele grănicerești am zis că trebuie să se apere sub altă formă și nu prin calea comitetului ales de comunele politice pe baza unui statut impus. Am zis că bine au făcut membrii aleși de comunele politice că au protestat, dar acest protest trebuie să-l facă în prima linie grănicerii ca atare și reprezentanții lor.

Dacă Pișta despoaie pe Pavel de un drept sau de o avere și o transpune lui Petru spre administrare, este lucru foarte cinstit și [în] loc ca Petru să zică: averea aceasta nu e a mea, este a lui Pavel și lui i se cuvine. Însă, dacă se vede că cu Pișta nu poate ieși la cale și insistă ca Petru să o primească și să o administreze bine și să nu o lase a trece la alții care,

Dr. Artemiu Publiu Alexi

probabil, ar administra-o rău. Cel puțin până când se va face lumină și se va regula lucrul pe calea sa. Se naște întrebarea, oare cine are să protesteze în prima linie? Eu cred că fără îndoială Pavel, căci el este scurtat, el este dăunat. Chiar așa și aici.

Eu fac mare deosebire între comitetul ales de comunele politice, deși până acum sunt toți grăniceri, afară de unul, și între comitetul vechi, compus din membri aleși numai de cei îndreptățiți, adică de grăniceri care sunt în formă și în faptă adevărații proprietari.

Este drept că [și] comisarul regesc, după organizarea noului comitet, a declarat de desființat comitetul cel vechi, precum și comisiunea cârpiță de dânsul, va să zică le-a lipsit de formă, respectiv de dreptul de a se mai putea reprezenta opera în forma unei corporațiuni. Dar dreptul privat al membrilor de a păși în numele lor și al mandatarilor lor grăniceri întru apărarea intereselor grănicerești, nici nu-l poate nimeni, nici nu-l poate discuta afară de înșiși alegătorii, până atunci, până când nu vor alege alții în numele lor, dar tot numai grăniceri. Prin urmare membrii comitetului vechi trebuie să se considere tot ca atari, tot de reprezentanți legali ai grănicerilor și, ca atari, gândesc eu că trebuie să lucreze neîntrerupt, să combată, să protesteze până atunci până când se va face dreptate cauzelor grănicerești. Pentru a face aceasta, nu este absolută necesitate de a se aduna în ședințe formale spre a delibera și vota. Cei ce s-au luptat pentru căpătarea și aducerea fondurilor acasă, încă nu au umblat cu multe forme parlamentare și au făcut bună ispravă. Este trebuință numai de a se afla modul spre a se putea înțelege membrii, care mod până ce se luară între marginile legii, este ușor de aflat.

Între membrii vechi se află mulți din cei ce au repășit și mulți din cei ce au rămas și în comitetul nou. Va să zică și membrii repășiți și cei din comitetul nou au să pășească mai departe întru apărarea intereselor fondurilor, ca membrii comitetului vechi.

Se naște întrebarea că cine are să ia inițiativa ca să nu o pățim ca acum înainte de 6 aprilie? Asupra acestei întrebări, gândesc eu, nu este mult de discutat, pentru că pe aceștia îi avem. Comitetul vechi a avut cap și organ executiv, a avut președinte și comisie administrativă, pe al căror membri eu tot ca atari și consider și mai departe, până atunci până când nu vor fi delăturați prin reprezentanții grănicerilor. Președintele comitetului vechi are, dar, în prima linie dorința de a se pune în fruntea acțiunii, la ceea ce sunt încredințat, că va fi sprijinit de toți grănicerii.

Dar mai este și altă formă. delegația grănicerească instituită de reprezentanții grănicerilor mai există, în ciuda tuturor nesocotiților ce o combat și va exista, dacă vor voi membrii ei, până atunci până când nu vor desființa-o aceia care au instituit-o. sau doară vrea cineva să fie recunoscută de guvern ca o corporațiune publică, pe când guvernul nici nu vrea să audă de numele de grănicer? Dar n-a fost nicicând recunoscută de nimeni, afară de creatorii ei, n-a fost nicicând publică, ci privată și cu toate aceste a ceea ce o neagă au recunoscut-o atunci, când au avut lipsă de ea.

Această corporațiune are nu numai dreptul, dar și datoria expresă prin însărcinarea primită de a apăra toate interesele grănicerești, prin urmare și alte fondurilor. Președintele acesteia, care este tot președintele comitetului vechi, tot domnul vicar, o

Fondurile grănicerești din Năsăud

poate convoca și provoca pe aceasta și sunt încredințat că aceasta va da ascultare și se va pune în acțiune.

Dar pe lângă aceste corporațiuni mai este aleasă demult de către reprezentanții grănicerilor o deputațiune pentru a merge în caz de trebuință cu plângerile până la Înaltul Tron, apoi mai mare trebuință ca acum, anevoie se va mai ivi cândva.

O altă formă mai este aceea la care s-a provocat un grănicer în „Gazeta Transilvaniei”, adică avocații investiți cu plenipotențe în procesul cu familia Kemény. Domnii avocați Lica și Man au interpretat foarte bine mandatul lor, când nu s-au mărginit numai la cauza procesului amintit, ci au pășit întru apărarea tuturor cauzelor grănicerești până la treptele Tronului. Domnia-lor au făcut atunci un „avance”, de la care „retiré” nu e iertat să facă. Rezultatul nefavorabil avut de astădată la Tron, nu trebuie să-i descurajeze. Poftească numai și ia inițiativa și nu-i va lipsi nici un grănicer de succes. Mie, personal, îmi pare că nu au făcut aceasta îndată după primirea rezoluțiunii la plângerea dintâi. La cazul când ar lua inițiativa pentru a subașterne o nouă plângere acoperită de subscrierea tuturor grănicerilor, un lucru aș avea de dorit și anume: ca domnii avocați să binevoiască a le lepăda metoda de a prezenta oamenilor lucrările lor gata cu declarația, cui îi place să le subscrie, cui nu, nu fac silă pentru că lucruri de interes public nu se fac în acest mod autocritic. Oamenii care doresc să facă înainte de toate numai bine cauzelor, trebuie să-și însușească obiceiul de a sfătui, a se capacita și lumina unul pe altul. Cu cât gândesc și se consultă mai mulți oameni asupra unui lucru, cu atâta se nasc mai multe idei și cu atâta se lămuresc aceste idei mai bine și în cele din urmă se statoresc lucruri mai bune. Iar aceste lucruri se statoresc prin majoritate de voturi, dacă nu se poate altcum, supunându-se minoritatea majorității. Așa se lucrează pretutindeni în cauză publică, așa aș dori să se lucreze și aici.

Am înșirat aici toate acele forme sub care s-ar putea lua inițiativa, după părerea mea, pentru a face toți pașii ce se vor afla de lipsă nu numai în cauza fondurilor, dar a tuturor cauzelor grănicerești. Nu-mi pasă, sub care formă se va lua inițiativa, num ai să se ia. Pot să se întrunească toate aceste trei forme în una, numai să se lucreze, să se facă ceva și să nu stăm cu mâinile în sân, căci timpul trece și tace, apoi proverbul zice: „Bate fierul până ce e cald”. Lăsarea de azi pe mâine este dăunoasă și poate ca mâine-poimâine iar să deie însă la imputări.

În cele din urmă tot cam acei oameni se află la toate aceste forme. Am specificat aceste forme, ca să se știe, cine este dator să pășească în frunte, să ridice steagul și cine are răspunderea de urmările funeste, dacă se va întrelăsa și acum și acum și nu se va face nimic.

Dar afară de aceste mai avem și alte forme.

Pentru cazul când nici președintele comitetului vechi și cu comisia grănicerească, nici avocații grănicerilor nu ar voi să se pună în fruntea mișcării, nu ar voi să ia inițiativa, atunci trebuie să pășească acei veterani care au subscris instrumentul fundațional ce se

Dr. Artemiu Publiu Alexi

mai află în viață și în cele din urmă în fiecare cerc prin reprezentanții săi, precum și birourile grănicerești din fiecare comună, pentru că fiecare cerc a avut un președinte și un notar și în fiecare comună au fost constituiți grăniceri, având un președinte și un notar.

Dar cred că despre cei înșirați în categoria primă nu se poate admite presupunerea aceluia cras indiferentism ce s-ar putea identifica cu lașitatea, încât să lase ca cei din categoria a doua să le ia pe dinainte și să-i facă de rușine.

Se naște pe urmă întrebarea, că ce pași ar trebui făcuți? Dar asupra acestei întrebări omul cu inima și cu mintea la loc nu trebuie să-și bată capul mult. Omul jignit în drepturile sale își află sfatul mai întâi la simțul său de dreptate. Foarte nimerit zice Jerhing în opul său, „Kampf ums Recht”: „Lupta pentru drept este o datorie către sine însuși. Un popor care tace când i se calcă drepturile sale în picioare, își sigilează singur sentința de moarte”. Omul conștient de nedreptatea ce i se face, nu cruță nimic pentru apărarea sa, nu se lasă până atunci până când i se face nedreptate.

Legile toate permit a se face plângeri la guvernul țării și dacă permis a intra din nou prin acea poartă din Viena ce poartă inscripția: „Justiția est fundamentum regnorum¹”, a apela la părintescul scut al Tronului.

Împrejurarea că suplica d-lor avocați Lica și Man nu a avut rezultatul dorit, cred că nu trebuie să descurajeze pe nimeni, pentru că celui ce bate la ușă des i se deschise. Să luăm exemplul de la preavrednicul și neuitatul Vlașcu, care a șezut cu ani prin Viena până ce a câștigat fondurile. Suplicile se pot subscrie chiar de întreaga populație grănicerească. Dar în cele din urmă trebuie să ne plângem neîntrerupt și să ne arătăm durerile în auzul lumii neîntrerupt trebuie să reclamăm drepturile noastre. Nedreptățile ce ni se fac să le dăm cea mai extinsă publicitate în toate limbile. Chiar dacă nu am dobândi cel puțin un rezultat moral de mare însemnătate pentru viitor, pentru că [și] caracterul unui popor se manifestă mai bine prin perseverența în luptele pentru drepturile sale. Pentru cazul când am pierde în aceste lupte, cel puțin istoria va însemna că ne-am apărat cu demnitate până la extremele permise prin legi și dacă nu am dobândit acum, ne mai rămâne cel puțin speranța, că va veni odată timpul în care să ni se recunoască și să ni se recunoască și să ni se facă dreptatea reclamată, căci dreptul luat pe nedreptul ce nu s-a dat de voie bună, iarăși se poate recâștiga, nu-i pierdut².

(Va urma)

¹ Dreptatea este temelia regatelor.

² *Tribuna*, Sibiu, Anul VI, 1889, nr. 121, pp. 481-482.

Educația colegială

- II -

MAXIM POP*

Aș fi prea lung dacă aș vorbi de toate recerințele educației colegiale pentru că atunci aș trebui să încep de la organizarea colegiului pe lung și lat, până la cele din urmă recerinte în privința curățeniei casei sau locuinței. Organizarea o presupun că este întocmită amăsurat scopului. Dară, fiindcă și pe lângă organizarea bună, nu poate să producă fructele dorite educația colegială dacă nu va fi spiritul și tonul ei nimerit sau corespunzător, să vorbim aici despre acesta, adăugând, în fine, ceva în privința activității sau mai bine a ocupației alumnilor¹.

Scopul educației, în genere, și în special a celei colegiale, nu e altul decât a face din alumni creștini și cetățeni buni, de unde cea dintâi referință este ca în colegiu să domnească un spirit adevărat religios ce s-ar introduce de frica pedepsei, pentru că acela naște fariseism, ură și disprețul religiei, ci acela ce provine din convingerea adevărată și sinceră a inimii. Un educator cu adevărat religios pentru un atare institut e darul lui Dumnezeu, iar din contra unul nereligios e pedeapsa cea mai cumplită, căci deși va înveli el oricum nepietatea sa cu fariseismul, totuși i se văd unghiile, alumnii observă și de aici încep a se răci făcându-și ideea că acelea se zic numai ca să-l facem noi, iar nu pentru că trebuie să fie sau sunt așa, căci atunci ar premerge cu exemplul și le-ar face însuși educatorul.

A vorbi despre moralitate, despre pietate, despre mijloacele harului și, apoi, a fi însuși nemoral, nepios și a fugi de masa Domnului înseamnă: a deschide alumnilor calea cea largă a piericiunii, a disprețui demnitatea omului, care e prototipul Celui Preaînalt și a-i contamina scopul, spre care e dânsul creat. Și, durere, eu cunosc și de aceia învățători care vorbesc una și fac alta, cunosc și de aceia care ceea ce comandă tinerilor, ei înșiși o calcă în picioare cu dispreț. Când, apoi, un colegiu va avea de conducător un atare om, aceea nu va fi alta decât școala ipocriziei, școala fariseismului, decât noianul piericiunii.

E de lipsă drept aceea ca bărbatul, în mâna căruia e încredințat colegiul, să fie pătruns de adevărul religiei, căci numai unul ca acela va fi în stare a introduce și între

* *Sionul Românesc*, Viena, Anul I, 1865, nr. 3, pp. 30-32.

¹ Discipol, elev.

MAXIM POP

alumni un spirit adevărat religios și uman. E de lipsă ca în toate, dar mai ales în cele ce ating mântuirea sufletului, dirigintele să preamărească cu exemplu, pentru că numai așa vor avea efect instruirile sale, admonierile¹ bazate pe învățătura creștină, pe sperarea vieții și a fericirii eterne, fără care e deșert toată știința, averea și domnia lumii acesteia. „Un dram de credință vie e mai mult de prețuit decât un centenar de științe istorice și un picur de iubire adevărată, mai mult decât o mare întreagă de științe”, zice pedagogul Locke (cf. Raumer, Gesh. der Paed. T. II. pag. 143). Ba fără religiozitate, știința e un venin periculos, de unde pe drept zice Petrarca (ep. 197): „Înainte de toate să fim creștini. Să citim lucruri filosofice, poetice și istorice, așa însă cât Evanghelia lui Christos totdeauna să fie auzită de urechile inimii noastre, căci numai prin ea vom fi fericiți și învățați de ajuns, fără de ea însă cu atâta vom fi mai neînvățați și mai amărâți cu cât am învățat mai mult⁶. Numai pe Evangheliile poate omul edifica sigur că pe singurul fundament nerăsturnabil a toată știința adevărată.

Religia, așadar, e baza pe care avem a edifica fericirea noastră, fericirea alumnilor; ea e fântâna din care, apoi, se deduc celelalte recerințe a educației colegiale și anume, deoarece însăși religia nu e altceva decât rezultatul iubirii ce a avut-o Dumnezeu către genul uman, iar fondatorul ei a voit să ne scoată din sclavie și să ne câștige iarăși libertatea ce am avut-o și am fost pierdut-o prin păcat: de sine urmează că unde domnește dânsa nu poate avea loc despotismul, sclavia și asuprirea, ci iubirea și cele următoare din ea libertatea, adevărul, statornicia și dreptatea; urmează de bine că educația a cărei bază e religia creștină, prețuind pe om după meritul lui ca ființă rațională, îl va educa așa cât se va năzui a-i apropia simțul de libertate, iubirea de adevăr și dreptate și statornicia sau va încerca cu un cuvânt a-i deschide calea pe care, mergând, să-și poată ajunge scopul atât aici pe pământ, cât și dincolo de mormânt.

Religia creștină e bazată pe iubire, educația bazată pe ea încă trebuie să fie bazată pe iubire, care e acea catenă tare ce leagă pe fiu de tată, pe mamă de fată, pe frate de soră. Dacă acea catenă va lega și pe educator de elevul său și, din contra, atunci cel dintâi a câștigat toate mijloacele a face din elev ceea ce voiește și, totuși, nu va face niciodată ceea ce acestuia i-ar strica, căci catena e tare și nu lasă să se întindă acolo, de unde ar putea proveni ceva stricăciune. „Iubește și fă ce voiești”, zice un Sfânt Părinte, și cu tot dreptul pentru că dacă iubești nu poți face ceva rău și necuviincios, nici ca părinte față cu fiul, nici ca educator față cu elevul, nici peste tot ca om față cu de-aproapele. Dacă iubește educatorul pe alumnii săi și acea iubire e rezultatul convingerilor sale religioase, va avea totdeauna înaintea ochilor scopul omului, va trata pe alumn ca pe o ființă născută spre libertate, spre libertatea măririi fiilor lui Dumnezeu (Rom. 8, 21), va înlătura toate acelea ce pot să înguste libertatea lui și să facă din el o ființă servilă sau altceva de acest fel.

Ci atunci venim în contact cu legea, cu disciplina sau mai bine cu apărătorii ei. Cum? Va striga disciplinarul la cele de mai sus, dar să lăsăm alumnii frânele atât de lungi, cât să degenereze până la dezordine numai pentru acel punct de vedere că el e

¹ Admonestare.

Educația colegială - II

născut spre libertate; să facem din el un vagabond care nu știe de nicio lege, supunere și ascultare? Ce va fi de atari alumni când vor ieși în viața practică? Răspund: sub disciplină eu nu înțeleg ordinul acela care se ține numai cu bățul în mână, pentru că acel ordin ține până atunci până e bățul în mână și cât ce se pune jos, din ordin se face cea mai mare dezordine, ci eu aș înțelege acea observare a tuturor dispozițiilor ce provin din convingere pentru că cel ce observă ceva lege din convingere, va observa-o în tot locul și timpul și fără a vedea bățul, pentru că așa-i spune conștiința și văzând pe altul călcând acea lege el însuși îl va admonesta frățeste și aceea va înfăptui mai mult decât bota. E trist lucru când alumnii încearcă ocazia ca să poată scăpa de colegiu, pentru ca să respire puțin mai liber; e trist lucru când vezi mergând alumnii cu acea voie la colegiu ori convict cu care merge cel judecat la prinsoare. Drept ce educatorul se va nevoi a pune înaintea ochilor alumnilor necesitatea a orice dispoziții ce se introduc din nou, va ține strâns la ordinul domestic, căci orice mutare arbitrară a ordinului sau orice interpretare făcută de diriginte după plac, arată că el nu respectă sfânt aceea ce e lege și așa la cazuri când calcă cineva legea nu va putea provoca cu efect la sentința și inviolabilitatea legii. Alumnul, astfel, se va deda cu ordinul și nu se va afla neîndestulat, nici îngust în libertatea sa concisă prin lege, iar din contra, când în contra dispoziției legale legea domestică se va restrânge după voia și arbitru, atunci alumnul se va simți îngreunat și ordinul îi vine nesuferit.

Vorbind de disciplină, nu pot să nu amintesc ceva despre un modru de a ține ordinul prin instituție, care a devenit a fi ceva comun uneori până și prin alumnele clericale unde, totuși, așa de rău îi stă, ba așa nu are loc cum nu are loc invidia unde domnește iubirea; și totuși astăzi e încuibat mai în tot locul și încă a prins rădăcină atunci. Acest modru e, ca să-l numesc cum merită, spionarea. Un lucru mai de jos, mai urâcios, mai de urgisit și mai stricăcios ca acesta nu poate fi și un educator care se folosește de el nu are nici un picur de iubire creștinească. Să fiu bine înțeles. Când vorbesc de spionare, nu înțeleg dară referirea ce o face acela ce a încredințat; nici nu voiesc a zice că doar un alumnat nu a ar fi de lipsă, ca să fie unul, doi care să privegheze peste ceilalți; numai cât purtarea acelor să fie nepătată și pentru înconjurarea abuzurilor să aibă strânsă datoria la orice greșeală a admonesta pe cel ce grăiește între patru ochi, după aceea publice și numai dacă aceste nu folosesc a-l referi la superior, ci înțeleg aceea poliția secretă, ce o are adeseori superiorul în institut fără ca cineva să știe de ea; acea poliție care îndată ce polițianul are vreo frecare copilărească cu careva din soții săi alumni, folosește favoarea superiorului și-l acuză și pe nedrept. Spune-mi acum educatorule, unde-ți e iubirea creștinească, unde-ți e tactica, unde folosul educațiunii tale? Ce folosește acestor doi cu măiestria ta? Ce folosești celui ce-l întrebuințezi de instrument? Au dară vei ține de merit că l-ai învățat a se dejosi până a se face instrument orb? Au dară vei ține de glorie, că institutul tău la timpul său va să se cheme producătorul unui Efilate? Dar spune-mi ce ai folosit celui acuzat fără vină? Au dară fructul iubirii tale creștinești e neliniștea și necazul ce-l are el simțind ca nevinovat, pus în categoria celor vinovați? Amar fruct acela și nedemn de un pom altoit de Acela ce guvernează toate și fără poliție secretă! Deci, educatorule, vezi că nu ai iubire! Iar lipsindu-ți aceasta, îți lipsește iubirea de adevăr, va să

MAXIM POP

zică neavând iubire urăști adevărul, urăști binele alumnilor tăi și arăți că ești nedemn a fi conducătorul acelora de la care națiunea așteaptă tot atâția stâlpi și rezime care s-o apere la timpul său. Nutrind mașinațiunile, nutrești spiritul producției care va produce fructe amare, când poate nu vei avea norocirea sau nenorocirea să-l vezi cu ochii, ori văzându-le te vei convinge că ai înavuțit și tu prin educația ta națiunea cu niște spini nesuferiți. Folosindu-te de poliția ta, urăști dreptatea și cu inima indiferentă lași să pătimească pe nedrept alumnul nevinovat. Și toate acestea nu ar urma, dacă ai avea iubire, iubire adevărată, deci ascultă ce zice un pedagog renumit care a fost, un timp îndelungat, conducătorul unui alumnat: „Eu i-am iubit mai mult decât i-am condus”. Fă asemenea și vei fi scutit de asemenea urmări provenind din educația ta.

E bine, dară, din iubire să iertăm smintelile alumnilor? Apoi, azi iertăm una, mâine alta și în urmă unde ajungem? Ba nu! Fără să iertăm unde e de iertat, să iertăm unde greșeala vine din neștiință sau fără voie, ci nu acolo unde se face cu voia și cu precugetare. În cazul întâi pofteste iubirea creștinească să iertăm, în al doilea pofteste aceeași iubire să pedepsim căci, altmintrelea, astupând astfel greșelile voim cu voia moartea păcătosului. Numai e de însemnat că și în pedepsire să nu se uite educatorul de sine, să nu arate oarecare patimă, mânie și plăcere, ci mai mult o compătimire că alumnul s-a dus până acolo cât e nevoit a folosi atari mijloace. Cu deosebire, atât la pedepsire, cât și oriunde, e a se evita grobianitatea și durerea asta e încă foarte lățită. Expresii grobiene și dejositoare din gura educatorilor către elevi am auzit cu urechile sute și mii și nu au făcut altă impresie în inimă-mi, decât că și azi mi-aduc cu greutate de ele. Nu-mi ierta modestia să aduc nici un exemplu, nici nu aflu de lipsă, pentru că sunt sute și mii de aceia care au avut ocazie a le auzi înșiși și poate le mai aud și astăzi. Însemn numai atâta, că și acelora ce se folosesc de aceste mijloace (să nu uităm că acelea sunt mestecate cu nomenclaturi de cel mai urâte) le lipsește iubirea creștinească și chemarea de educator, apoi folosul acelor expresii e că-și câștigă o ură și un dispreț din partea alumnilor, iar de altă parte tâmpesc simțirile elevului cele mai nobile și mai delicate, așa cât în urmă, a elevului se dedă cu ele ca țiganul cu scânteile și în urmă-și pierde toată finețea și așa zicând mai se dezbracă și de simțul de onoare, iar apoi urmările ulterioare le vede după ce scapă de atari educatori procopsiți.

Aș dori că dacă noi nu putem învăța de la noi maniere în tratarea junimii și dacă aceea nu o știm sau nu voim să o prețuim după meritul ei, să ieșim în străinătate batăr pe câte un an și să vedem cum tratează alte națiuni junimea sa; ca să învățăm a o prețui pe acesta ca pe floarea națiunii, pe care e bazat viitorul ei; pentru că vedem finețea altora să ne rușinăm de grosolănia noastră ce o întrebuițăm de multe ori în educarea tinerimii, fie în școală, fie în colegiu, fie oriunde. Să nu-mi ia nimeni în nume de rău că vorbesc ceea ce am văzut cu ochii și am auzit cu urechile și nici să ia pe sine aceia care nu au parte la așa ceva. Respect totdeauna excepțiile demne de toată onoarea!

(Va urma)

ALEGEREA DEPUTAȚILOR DIN DISTRICTUL NĂSĂUDULUI PENTRU DIETA DE ÎNCORONARE A UNGARIEI*

În urma dispozițiilor guvernului regiu transilvan pentru alegerea deputaților la dieta de încoronare a Ungariei fu convocat comitetul reprezentativ al districtului Năsăud pe 26 ianuarie a.c. (1866, s.n.) spre a alege comisia centrală care să efectueze alegerea deputaților. În prima ședință a comitetului reprezentativ, după ce s-a perles pe înaltul rescript convocator din 25 decembrie 1865, precum și ordinul exclusivului guvern regiu și instrucțiunea guvernamentală din 10 ianuarie 1866 privitoare la alegerea deputaților dietali, apoi s-a făcut încercare din partea unor membri ai comitetului ca mai înainte de a întreprinde alegerea comitetului central să se ia la dezbateri sus-atinsa instrucțiune guvernamentală și comitetul, totodată, să-și exprime și opinia sa în privința prealaltei convocări la o dietă afară de Transilvania și încă pe baza unei legi electorale din anul 1848. Ilustritatea Sa, domnul căpitan suprem, sub a cărui prezidiu se ținea adunarea, nu a conces ceruta dezbateri pentru că în punctul 3 al numitei instrucțiuni guvernamentale din 10 ianuarie 1866 este oprit comitetul de a pertracta alte obiecte decât singur și exclusiv numai cele enumerate sub litera „a” și „b” din numita instrucțiune, precum și pentru că – precum credem noi – încercarea de a deschide dezbateri dorită s-a făcut tare necorespunzătoare parlamentarismului constituțional (care întâmplare ne poate servi de admonițiune, cât la întrebări așa ponderoase¹ mai înainte să ne coîntelegem² noi între noi și apoi să pășim în public). Așa comitetul districtual dezgustat că nu-și poate exprima sentimentele în privința întrebării zilei la alegerea membrilor pentru comitetul central, cu care ocazie mai mulți dintre cei aleși nu au primit alegerea (în comitete s-au ales și doi membri ținători de aristocrația maghiară, care au ceva posesiune în district, batăr ca popor maghiar mai nu se află în district). După aceasta s-au statorit cercurile electorale și locul alegerii și apoi ședința s-a încheiat. Comitetul central, în ședințele sale, mai târziu a defipt³ ziua alegerii deputaților pe 3 martie a.c. și așa, apropiindu-se această zi, inteligența districtului a ținut mai multe conferințe, parte spre a-și desemna candidații. În conferința pentru desemnarea candidaților de deputați se începuse vorba cu foștii deputați la dieta din Sibiu și din Cluj, Mureșianu și Florian să se candiseze și acum, la care vorbe păși la mijloc fostul deputat Florian și se declara că deoarece după rezultatul alegerilor de până acum este de prevăzut cum că mai mulți dintre acei bărbați ai națiunii române, pe care i-am dori mai tare ca să fie, așa dânsul numai atunci voiește a fi candidat, când va ști cum

* *Gazeta Transilvaniei*, Brașov, Anul XXIX, 1866, nr. 18, pp. 70-71.

¹ Importantă, hotărâtoare, decisivă.

² A se înțelege, a fi în raporturi bune cu cineva.

³ A fixat.

ALEGEREA DEPUTAȚILOR DIN DISTRICTUL NĂSĂUDULUI PENTRU DIETA DE ÎNCORONARE A UNGARIEI

că acei bărbați ai națiunii vor fi aleși de aiurea, - și totodată propune ca noi să nu concredem¹ altor cercuri de alegere, unde nu lipsesc intrigile, ci pentru districtul nostru să candidăm și să și alegem pe domnul vicepreședinte al tabulei regie² indicase Ioan cavaler Alduleanu și pe Ilustritatea Sa domnul căpitan Alexandru Bohățel ale căror principii politice credem că se unesc cu ale noastre. Tot în acest înțeles s-a declarat și fostul deputat Mureșianu și așa întreaga conferință i-au proclamat cu unanimitate pe acești doi bărbați ai națiunii de candidați pentru districtul Năsăudului și numaidecât s-a însărcinat președintele conferinței domnul președinte al Sedriei și vicecăpitan primar Leontin Luchi ca să telegrafieze domnului Alduleanu, iar la domnul căpitan suprem se trimise o deputațiune³ ca să-i facă cunoscut rezultatul consultării și să-i ceară coînvoirea din ambele părțile și așa, în ziua alegerii (3 martie) se adunară toți alegătorii la locul alegerii în Năsăud unde, apoi, conveniră cu toții la edificiul gimnazial spre a se coînțelege despre întrebarea: dacă și cu ce rezervă să pășească la alegere? După o dezbatere serioasă se învoiră cu toții ca să aleagă însă, totodată, se da o declarație și rezervație la comisiile culegătoare de voturi și tot acea rezervă să o facă cunoscută și Maiestății Sale domnitorului.

Așa, numaidecât, se satoriră⁴ punctele care să cuprindă în acea scrisoare care se și purisa⁵ și subscrisă din partea tuturor alegătorilor de față trei exemplare, dintre care două se predară la comisiile culegătoare de voturi prin cei dintâi alegători, cu rugare de a se alătura la protocoalele alegerii, iar al treilea exemplar în forma de pe umilita reprezentațiune subscrisă de toți alegătorii prezenți din district încă în acea zi să se expedieze pe poștă adresată către Socrata persoană a maiestății sale prea bunului nostru monarh și mare principe. Așa, apoi, se începură alegerile în cea mai mare liniște și rezultatul lor este că în cercul superior se alese Ilustritatea Sa domnul vicepreședinte Alduleanu, iar în cercul inferior Ilustritatea sa domnul căpitan suprem Alexandru Bohățel, ambii cu unanimitatea voturilor, cu toate că între alegători au fost și dintre celelalte naționalități ale patriei.

Acum, unica dorință a noastră este ca pe4 deputații districtului nostru să-i vedem în fruntea deputaților români ardeleni apărând autonomia patriei și a națiunii.

Prea umilita reprezentațiune suna în modul următor:

Sacratissima Cesaro Regia și Apostolica Maiestate,

Prea îndurate Doamne!

Prea umiliți subscriși îndreptățiți la alegerea de deputați din districtul Năsăudului fiind înștiințați cum că în ziua de astăzi se va înfăptui alegerea deputaților pentru dietă de încoronare din Pesta, care alegere este ordonată cu prea înaltul rescript din 25 decembrie

¹ A încredința ceva cuiva, a însărcina pe cineva cu ceva.

² Tribunal regal.

³ Trimitere de persoane însărcinate cu o misiune.

⁴ A stabili, a statornici, a hotărî.

⁵ A transcrie pe curat, în formă definitivă.

ALEGEREA DEPUTAȚILOR DIN DISTRICTUL NĂSĂUDULUI PENTRU DIETA DE ÎNCORONARE A UNGARIEI

1865, voind a exercita acest drept constituțional, s-au înfățișat înaintea onoratei comisii alegătoare, - însă înainte de a păși la actul alegerii și înainte de a-și da voturile sale, - ca adevărați patrioți ardeleni, totodată ca români credincioși națiunii române, ai cărei fii sunt și au ținut de cea mai sfântă datorie patriotică a așterne la comisia electorală sau culegătoare de voturi din cercurile de alegere ale districtului Năsăud următoarea

Declarație:

Deși națiunea română din Transilvania, - de când a venit Transilvania sub gloriosul sceptru al Austriei cu toată ocazia și prin fapte ne discutară a dovedit o credință neclintită și alipire nemărginită către același prea glorios sceptru, către prea înaltul său domnitor și către clara sa patrie Transilvania, totuși nedreptățile față cu dânsa și patimile ei în loc de a înceta, din zi în zi, se tot mai înmulțesc și încep a fi tot mai simțitoare și mai înfiorătoare; - ba anii 1865 și 1866 se vede a pune cununa acelor neîndreptăți și suferințe seculare. Căci:

1. Cu prea înaltul rescript regesc din 1 septembrie 1865 se convoca dieta Transilvaniei la Cluj pe baza unei legi electorale din evul mediu, prin care națiunea română, deși este mai numeroasă decât toate celelalte națiuni din Transilvania; deși dânsa posedă tot atâția și așa de puternici factori constituționali ca celelalte națiuni și deși prin art. 1 din lege din anii 1863/4 sancționat de Maiestatea Sa este înarticulată¹ de a patra națiune și întru tot egal îndreptățită cu totul ignorat și celelalte națiuni regnicolară, totuși fu cu totul ignorată și celorlalte națiuni le fu dată o nouă ocazie de a delibera iarăși numai singure despre acea fatală și nefericita întrebare despre uniunea Transilvaniei cu Ungaria fără conlucrarea și prin urmare fără convoirea națiunii române.

Prin astfel de compunere a dietei convocată la Cluj pe baza art. XI din anul 1791 este dat Transilvaniei un testimoniu cum că pentru dânsa încă nu s-a început secolul al XIX-lea; cum că Transilvania pășește retrograd în civilizația europeană și cum că nu este, nu este demnă ca și pentru dânsa să se aplice legile moderne europene, ce se dovedește și prin acea ajustare, ca doctorii, avocații, profesorii, magiștrii artelor, membrii societăților literare și alți onoratori în Ardeal în viața publică constituțională nu au acea valoare și aceiași pondere ca în celelalte țări, etc.

2. Dieta adunată pe 15 noiembrie 1865 în Cluj se statorea numai din clase de popor privilegiat și parte însemnată din nobilii bancrutați, nu au fost efluxul și al popoarelor, care posed pământul și care dau dările cele mari de bani și sânge, ci efluxul claselor celor privilegiate din evul mediu și a nobilimii parte mari proletari, stors prin felurite mașinațiuni.

Reprezentanții acestor clase privilegiate s-au grăbit în numita dietă a declara cum că legile din anul 1848 și cu deosebire legea despre uniunea Ardealului cu Ungaria ar fi lege validă, - barem că aceea s-a adus în timp revoluționar, sub amenințări cu moarte și prin cea mai înfiorătoare terorizare; barem că majoritatea țării a protestat încă atunci în

¹ A introduce în codul unei țări un articol de lege.

ALEGEREA DEPUTAȚILOR DIN DISTRICTUL NĂSĂUDULUI PENTRU DIETA DE ÎNCORONARE A UNGARIEI

contra ei; batăr că națiunea română, care este majoritatea țării, a fost împiedicată de a lua parte la facerea aceleia; batăr că acea lege a tras după sine cea mai înfricoșată revoluție și a cauzat atâta vărsare de sânge și cu toate că Maiestatea sa Domnitorul în prea înaltul rescript din 21 iulie 1861 îndreptat către dieta Ungariei a declarat limpede, „cum că aceea uniune s-a făcut fără de libera învoire a românilor și a sașilor, cum că aceea nu s-a înfăptuit niciodată cu deplină putere de lege, și în fapt după publicarea deciziei unilateral, îndată se și dizolva”.

3. Deși reprezentanții națiunii săsești, și puținii români, câți putură străbate de a fi membrii acelei diete, au documentat cu argumente nerefrangibile contrariul aserțiunii reprezentanților clasei privilegiate, respectiv națiunii maghiare și secuiești, deși acei membri români ai dietei au dat vot separat la reprezentarea majorității, - care vot noi prin aceasta îl declarăm și de al nostru propriu – și deși cererea din acel vot era pasată numai pe dreptate, totuși în contra dreptei dorințe a întregii națiuni române și în contra cererii numiților români din dietă cu prea înaltul rescript din 25 decembrie 1865 se amâna dieta din Cluj și spre cea mai mare uimire a noastră se provoca Ardealul ca să trimită ablegații¹ săi la dieta Ungariei convocată pe 10 decembrie 1865 la Pesta prin care provocare (deoarece aceea nu-și află baza și originea sa nici în o lege validă și statorită în vigoare) vedem din drept atacată autonomia Ardealului.

4. De bază pentru alegerile ablegaților a numit dieta de încoronare din Pesta să denege art. al II-lea de lege din anul 1848.

Acest articol de lege este unul din cele mai mari nedreptăți din câte s-au făcut până acum clasei poporului transilvan și, îndeosebi, națiunii române; prin acest articol este calculat așa cât clasa poporului neprivilegiat în comitate și districte să nu-și poată alege nici măcar un deputat, ba afară de aceea cuprinde în sine cele mai mari anomalii, ba chiar absurdități, când doctorii, profesorii, inginerii, avocații, artiștii academici, membri societăți literare, preoții, etc., dacă vor fi locuind în vreun opid cu magistrat organizat, apoi au dreptul de a fi alegători, iar dacă locuiesc în alt opid sau comună fără magistrat, tot acelor persoane și tot în acea jurisdicție li se deneagă acest drept, pentru exemplu: doctorul de medicină care locuiește în opidul Năsăud i se deneagă acest drept, - asemenea cel ce are posesie de 300 fl. sau venit curat de 100 fl. în opid cu magistrat are dreptul de alegere, iar cel ce posedă în alt opid sau comună o posesiune în preț de 1.000-2.000 fl. v.a. sau are un venit curat de 800 fl. v.a. nu poate fi alegător dacă, din întâmplare, nu plătește tocmai 8 fl. v.a. 40 cr. v.a. contribuție directă fără darea capului, ba ce e mai mult, că această lege de alegere este cu mult mai asupritoare și decât baza alegerii la dieta din Cluj, de unde, limpede, se vede că Transilvania în loc de a înainta în viața constituțională cu secolul al XIX-lea se împinge tot mai îndărăpt în evul mediu, cât așa poporul neprivilegiat tot mai tare să se despoaie de drepturile constituționale și să devină condus numai de clasa privilegiaților, deci aceea în privința materială a devenit în o stare deplorabilă.

¹ Deputați.

ALEGEREA DEPUTAȚILOR DIN DISTRICTUL NĂSĂUDULUI PENTRU DIETA DE ÎNCORONARE A UNGARIEI

La toate aceste le pune cununa aceea ajustare ca legile din 1848 de o parte se declara de nevalide și de decizii unilaterale, iar de altă parte una din acele legi și încă tocmai cea mai nedreaptă și mai puțin corespunzătoare ajustărilor prezente se pune de bază la alegerea deputaților pentru dieta de încoronare din care asemenea se vede prea limpede că [și] clasa poporului neprivilegiat din anul 1863 încoace cu toată ocazia și tot mai tare să împiedice și să excludă de la folosirea drepturilor constituționale.

5. Excluzul guvern regiu transilvan pe lângă art. II de lege din 1848 mai emite sub nr. 895-1866, prin care legea cea nedreaptă o explică încă și mai nefavorabil și face dispoziții în privința alegerii, cât deoparte comitetelor reprezentative ale jurisdicțiilor să le fie cu neputință a se declara în privința neîndreptăților și gravaminelor – cât acelea să nu poată veni la publicitate, - iar de altă parte prescrie atare procedură își pune astfel de termene pentru conscrieri reclamări și alegeri, cât poporului să-i fie de tot cu neputință a-și elupta dreptul său, care toate aduc pe popor până la ultima exacerbare.

Însă deoarece Maiestatea Sa prea bunul nostru monarh, rege și mare principe, prin înaltul său prescript din 21 iulie 1861 îndreptat către dieta Ungariei a recunoscut părintește cum că uniunea Ardealului cu Ungaria nu s-a făcut nicicând cu deplină putere de lege, deoarece în preainalta vorbire de tron din 14 decembrie 1865 îndreptată către dieta Ungariei conchemată pe 10 decembrie 1865 la Pesta a recunoscut și declarat din nou cum că legea din anul 1848 sunt fără putere legală, iar cu preainaltul rescript din 25 decembrie 1865 îndreptat către dieta Ardealului a declarat expres, cum că prin concederea trimiterii deputaților transilvani la dieta de încoronare a Ungariei, sistarea în dreptul lor, a legilor emise până acum – între care înțelegem și art. I și al II-lea de lege din anul 1863/64 despre inarticularea națiunii române și a confesiunilor ei precum și despre egalitatea celor trei limbi ale patriei în oficiu – ni se alterează nicidecât, precum și cum că uniunea definitivă a ambelor țări – Transilvania și Ungaria – o face dependentă de la regularea relațiilor de drept de sta al țărilor coroanei Ungariei între olaltă și față cu imperiul, precum și de la cuvenita considerare a intereselor speciale ale Marelui Principat Transilvania, de la garantarea pretențiilor de drept al deosebitelor naționalități și confesiuni și în urma de la regularea corespunzătoare scopului a chestiunilor administrative ale țării: așa subscrișii alegători din districtul Năsăudului, punându-și deplina încredere în preainaltele și părinteștile asigurări ale Maiestății Sale prea bunul nostru monarh și mare principe, dăm ascultare prea grațiosului rescript din 25 decembrie 1865 nr. 5580 și passim la alegerea deputaților pentru dieta de încoronare a Ungariei, acest pas însă îl facem noi cu acea

Rezervațiune:

a) că prin acest pas legile aduse în dieta de la Sibiu în anul 1863/64 și îndeosebi art. I și II de lege despre inarticularea națiunii române și a confesiunilor ei și despre limbile patriei, să nu-și piardă nicidecât de puțin din puterea și validitatea lor și nici să se poată deduce din aceea vreo consecință în nefavoarea acelor legi;

ALEGEREA DEPUTAȚILOR DIN DISTRICTUL NĂSĂUDULUI PENTRU DIETA DE ÎNCORONARE A UNGARIEI

b) prin acest pas să nu se poată detrage din drepturile autonomiei Transilvaniei nici batăr o iotă, de unde urmează ca noi prin acest pas nu recunoaștem nici batăr o linie din legea uniunii Transilvaniei cu Ungaria, precum nicio lege adusă în Transilvania sau Ungaria în anul 1848 și nici să se poată cândva deduce cum că prin acest pas am fi recunoscut tăcând sau prin faptă vreo lege din anul 1848 sau orișice altă lege atingătoare de transilvani, - de națiunea română, - și de noi, unde și la care noi și toată națiunea română, nu ar fi conclucrat prin o reprezentanță amăsurat și corespunzătoare mărimii și demnității națiunii;

c) din acest pas să nu se poate deduce nicicând cum că noi, națiunea română și întreaga Transilvania ar fi abzis de dreptul legislației transilvane în dieta sa transilvană sau că ne-am fi obligat a recunoaște vreo lege adusă în vreo dietă unde națiunea română nu ar fi reprezentată amăsurat factorilor ce-i posedă, pe baza principiului egalei îndreptări naționale.

Maiestatea Voastră!

Deoarece comitetul reprezentativ districtual prin instrucțiunea exclusului guvern regiu transilvan din 10 ianuarie 1866 nr. 895, ci este închis drumul de aș putea descoperi sentimentele și părerile sale: așa prea umilit și totdeauna credincioșii subscriși ca alegători de deputați din districtul Năsăudului și au ținut de cea mai sfântă datorie de supuși credincioși, - fiindu-le toate alte căi închise – a vă aduce la preaînalta cunoștință a Maiestății Voastre Cesaro regesc și apostolice această a lor declarație și rezervație cu aceea adâncă și prea umilită rugare, ca să vă îndurați Maiestatea Voastră a lua spre prea grațioasă știință.

Cu care plini de încredere în preaînaltul Tron al Maiestății Voastre, cu credința neclătită și aderență rămânem.

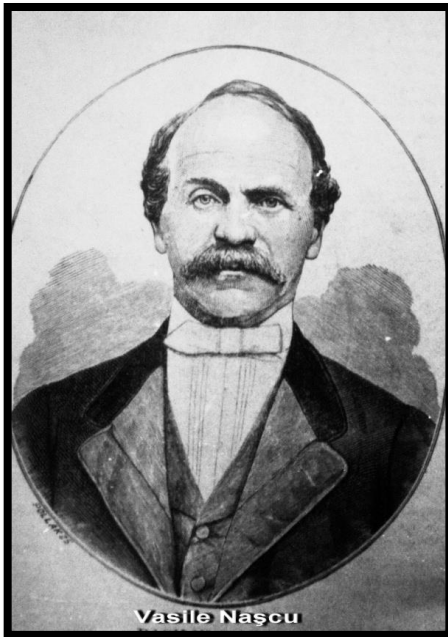
Ai Maiestății Voastre Cesaro regesc și apostolică.

Năsăud în 3 martie 1866.

Cei mai credincioși supuși alegători de deputați din districtul Năsăudului în Transilvania, urmează subscrierile tuturor câți au ales.

Năsăud

VASILE NAȘCU*

Inteligența din Năsăud încă în 29 mai a. c. au conchis unanim de a oferi din salariile sale câte 5 % spre scopuri de război și totodată au așternut și șefului jurisdicțiunii o rugare în scris pentru conchemarea comitetului districtual spre a face o adresă de lealitate, apoi spre a se consulta și a vota și alte mijloace pentru scopul de război.

Șeful jurisdicțiunii, dând ascultare acestei cereri, a și ordonat conchemarea comitetului fixându-se ziua de 4 iunie a. c.

Dar ce să mai auzi?! Guberniul înțelegând despre aceasta, - încă și după ce i s-a relatat expres că scopul adunării comitetului este, exclusiv, numai pentru adresa de lealitate și oferirea de mijloace și nicidecum nu se vor admite alte obiecte la pertractare – tot a poprit adunarea comitetului, din

care cauză a dibuit, deocamdată, să rămână cea adresă.

Motivele guberniului pentru această poprire nu ne sunt cunoscute destul, că nu ne putem explica, pentru ce însuși guberniul s-a aflat îndemnat de a pune piedici spre a se face adresă de lealitate.

Dar scopul – deși mai târziu – tot l-au ajuns pe altă cale.

Precum mai înainte, așa și în anul acesta cu ocazia serbării înființării districtului, în 18 iunie, adunându-se din toate comunitățile reprezentanții comunali se aflară aceștia cu toții învoiți ca să se facă o adresă de loialitate care, cuprinzându-se îndată și primindu-se, s-a și scris de toți reprezentanții aceștia în numele respectivelor comunități și s-a predat șefului jurisdicțiunii spre înaintare.

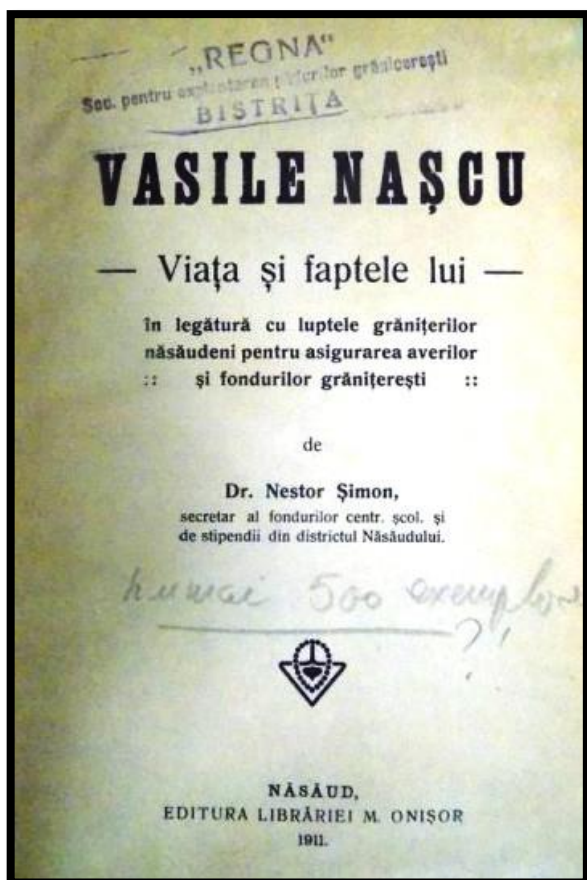
Tot cu această ocazie s-au făcut mai multe oferte în bani, ba s-a conchis ca să se circule și prin toate comunitățile liste pentru astfel de oferte. Rezultatul acesta încă nu mi-e cunoscut. Dar nu voi întrelăsa mai târziu a vi-l face cunoscut.

Tocmai aud din loc sigur, ca cea adresă de loialitate, precum și ofertele și, în fine, serbarea înființării districtului de a mulțumi respectivilor în numele guberniului pentru aceasta.

Îmi iau libertatea a vă împărtăși cea adresă compusă în limba germană cu rugarea că de vor ierta împrejurările să binevoiți a o publica. Populația din acest district

* *Gazeta Transilvaniei*, Brașov, Anul XXIX, 1866, nr. 54, p. 24

VASILE NAȘCU

urmărește cu mare atenție toate știrile de pe câmpurile de război. În toate comunitățile vezi strânsuri de oameni ascultând împrejurul epistolelor de devenite de pe la feciorii aflători la război.

Ambele regimente: M. Duce de Baden nr. 50 și Regele de Olanda nr. 63, în care se află feciorii din acest district, s-au purtat cu mare bravură.

Știrea despre nenorocirea întâmplată la armata din nord au umplut pe toți de înspăimântare care, prin știrile mai din urmă, se tot mai mărește.

Pe lângă aceasta să mai adaug și îngrijirile ce au cuprins pe toată populația acestui district în urma unei ordonanțe guberniale sub nr. 13275 d. 15 iunie a. c., în urmarea cărei este a se executa, pierderea unui teren mai mare de 100.000 iugăre de pământ, care teren se afla mai bine de o sută de ani încoace și până în ziua de astăzi neconținut în faptica posesie

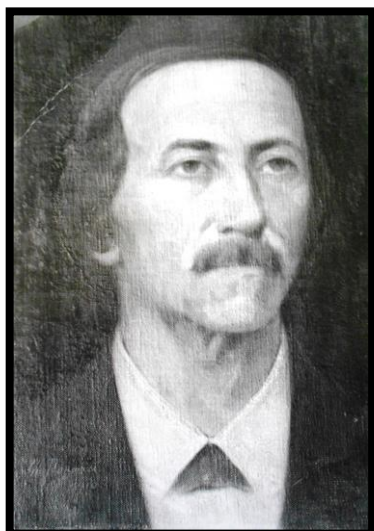
și proprietate a mai multor comunități din acest district și că atare înscrise și în urbarialele cele vechi din anul 1795/6 și adică a se lua acest teren de la respectivele comunități și a se transpune „în posesia nețărmită și proprietate” a erariului, nu putem cuprinde cu mintea până unde au putut ajunge intrigile unei fracțiuni conduse de interesele sale proprii și de ura națională și au putut exopera un astfel de act de executare pe calea administrativă-politică, cu înconjurarea celei judecătorești care, după legile pozitive sustătoare pentru tot Ardealul, prin urmare și pentru acest district sunt exclusiv îndreptățite de a decide peste al meu și al tău, și tocmai în un timp ca acesta când fiii noștri sângerează pe câmpul bătăliilor pentru tron și monarhie și când se azântează recruți a doua oară în acest an.

Deocamdată despre acestea obiecte numai atâta.

Mai târziu voi împărtăși și rezultatul acestei acțiuni care, de acum, are să se înceapă, dacă nu se va face repășire.

Fruntașul român Maxim Haliță din Sângeorgiul-român

ALEXANDRU DĂRĂBAN

Sângeorzul e un sat vestit pentru aerul curat și tare, pentru izvoarele de ape minerale și radioactive, pentru vioiciunea românilor cu numiri slave (aici întâlnim familii neaoșe cu numirile Șorobetea, Sohorca, Haliță, etc.) și pentru scâlzile tămăduitoare ale bolilor de stomac¹.

În satul băilor își avea căsuța lui fruntașul român Maxim Haliță – tatăl lui Solomon Haliță². Într-un manuscris găsit printre documente existente în fondul Bibliotecii Liceului „Solomon Haliță” era și unul donat de „Masimu Haliță” în care se specifica că era „curator primar bisericesc și magistru poștal în anul 1877”³. În manuscris se menționează că era născut la 24 mai 1826 (calendar nou) din părinți legitimi căsătoriți, Luca Haliță, urmaș de grănicer și muierea Varvara, - precum arată matricola în anul 1826 la pagina 25”⁴. Urmează o pauză în această autobiografie până la data de 3 martie 1891.

În continuare, menționa că s-a căsătorit la anul 1852 cu Ileana lui Gherasim și Sofia Ciocan (numele adoptiv Isipoaie). A avut o fiică cu numele Elisabeta, născută în anul 1853, apoi trei fii cu numele: Auxențiu, născut în anul 1856, decedat la vârsta de 9 ani, înmormântat în cimitirul bisericii; Solomon, născut la 17 aprilie 1859 și Alexandru, născut la 24 ianuarie 1862⁵.

Solomon a studiat liceul (gimnaziul) superior de la Năsăud, apoi „Înaltul Pedagogic”, cât și Universitatea de la Viena care a fost în „funcțiunea statului a Regatului României, ca profesor la Bârlad, concomitent cu funcția de revizor școlar⁶.

Fiul Alexandru se afla „ascultat de filozofie” la Universitatea din Cluj. Înainte studiase liceul de la Năsăud, apoi teologia la seminarul de la Gherla⁷.

¹ Sandu Manoliu, *Un om și o energie*, în „Icoana unei școli dintr-un colț românesc”, Năsăud, 1930, p. 259.

² *Ibidem*; Alexandru Dărăban, *Solomon Haliță – om al epocii sale*, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2015, p. 15.

³ Maxim Haliță, *Autobiografie în manuscris*, Biblioteca Liceului „Solomon Haliță” Sângeorz-Băi, Fond documente.

⁴ *Ibidem*.

⁵ *Ibidem*.

⁶ *Ibidem*.

⁷ *Ibidem*.

ALEXANDRU DĂRĂBAN

Fiica Saveta (Elisabeta) a studiat la Școala de fetețe la Năsăud, apoi la Bistrița¹.

„Eu am studiat numai școală sătească și cea trivială”² mărturisește Maxim Haliță. Apoi, a făcut școală normală de 4 clase la Năsăud, apoi Preparandia, tot la Năsăud, nefiind alte instituții în confiniul militar de graniță³.

În anul 1843 a fost azântat (recrutat), pe rugarea tatălui său, în locul fratelui Ioan ca recrut grănicer purtând armele. În toamna aceluiași an, la 1 noiembrie 1843, a ieșit de sub arme primind serviciul de „învățător național” în comuna natală, fiind în acest post până la izbucnirea revoluției de la 1848, când a fost chemat la armată, ajungând la gradul de sergent. „Regimentul de graniță nr. II, 17 Grăniceri” a fost pe frontul din Galiția în brigada comandată de generalul Krautner și adj. Rudolf Berka, staționând în localitățile Prezemyssel și Iarroslov.

În anul 1851 este lăsat la vatră, venind acasă și, la rugarea poporului în frunte cu parohul local Iacob Pop, a primit serviciul de „notar comunal și conducător de cadastru”⁴.

În anul 1869, la data de 7 iunie, participă alături de alți consăteni la o conferință greco-catolică din Vicariatul Rodnei în urma circularului vicarial privind congresul romano-catolic din Budapesta, a regularizării administrării bunurilor bisericești, a cauzei scolastice, sub președinția vicarului foraneu Grigore Moisi⁵.

La anul 1872 a primit serviciul de cancelist la pretura dislocată în Sângeorgiu de pretorele Dănilă Lica (născut aici), care era avocat provincial în Bistrița⁶.

La anul 1873 a primit serviciul de pretor, adică judele preturii în Sângeorgiu⁷, pentru o perioadă de aproximativ doi ani, aflându-se implicat nemijlocit în diverse activități sociale, politice și bisericești locale.

În această perioadă s-a pus problema construirii unei noi biserici a cărei necesitate se anunța încă de pe timpul vicarului Marian care, adesea, prin cuvântări însuflețitoare, zicea poporului sângeorzan: „clădiți-vă biserica, pentru că nu mi-e milă de voi, ci de copiii voștri care vor cădea victimă zidurilor acestora”⁸. Îndată după lansarea acestui proiect, s-au născut două păreri cu privire la locul pe care ar trebui să se edifice noua biserică.

O primă părere, sprijinită de cea mai mare parte a poporului, a fost ca să se edifice în locul bisericii celei vechi. A doua părere, sprijinită de întreaga „inteligentă” (intelectualitate) lor alăturându-se și Maxim Haliță, a fost ca noua biserică să se ridice lângă piață.

Între timp, Maxim Haliță și-a schimbat opțiunea pentru care pledase mai întâi, punându-se în fruntea poporului, spunându-le că locul cel mai bun pentru noua biserică este amplasamentul vechi. Văzând această schimbare de atitudine, intelectualitatea a

¹ *Ibidem.*

² *Ibidem.*

³ *Ibidem.*

⁴ *Ibidem.*

⁵ *Gazeta Transilvaniei*, Brașov, Anul XXXII, 1869, nr. 51, p. f. n.

⁶ Maxim Haliță, *op. cit.*

⁷ *Ibidem.*

⁸ *Federațiunea*, Pesta, Anul VI, 1873, nr. 53-378, p. 205.

Fruntașul român Maxim Haliță din Sângeorgiul-român

Înaintat un protest către președintele districtului în care se cerea trimiterea unei comisii „politico-tehnice” la fața locului. Această comisie s-a înfățișat la fața locului, la 27 iunie 1873, unde inginerul recomanda construirea bisericii conform cu părerea intelectualilor, argumentând că spesele vor fi mai mari cu 10.000 florini dacă se va construi pe locul vechi. Atunci a intervenit Maxim Haliță care, întorcându-se către popor, le spuse că totul este minciună¹. Viceprotopopul Simion Tanco făcea observațiile în legătură cu acest fapt, menținându-se per aceeași poziție cu adepții construirii bisericii pe un amplasament nou. Iarăși Maxim Haliță se întoarse către popor, zicându-le: „nu ascultați de popa că nu e sătean!”². În 29 iunie au fost convocați oamenii la cancelarie pentru a-și da votul, fiind convocat un fel de referendum local în această chestiune. Cu această ocazie partida lui Maxim Haliță a avut câștig de cauză (nelipsind unele mișcări de agitație), intelectualitatea fiind în minoritate. Aceștia din urmă, văzând rezultatul, au luat în considerare întocmirea unui memoriu către minister³. Cert e că biserica s-a construit așa cum s-a hotărât la acel referendum, adică după părerea lui Maxim Haliță și a celor care l-au sprijinit.

Cam tot în această perioadă (în jurul anului 1870) îl găsim pe Maxim Haliță ca „arendatorele scaldelor minerale” din Sângeorgiu⁴. Pentru a-și face cunoscut acest fapt, trimite o scrisoare ziarului „Federațiunea” din Pesta (în anul 1870) în care făcea cunoscută „fântâna de apă minerală”, de fapt o formă de publicitate (în accepțiunea modernă a termenului), conținutul acesteia prezentându-l în rândurile ce urmează:

În comuna românească Sant-Georgiu, în Valea Rodnei, într-un ținut romantic al districtului Năsăud în Transilvania, se află o fântână de apă minerală sigură pentru tot omul – și în cele mai multe morburi e vindecătoare.

Omul sănătos care a băut această apă, plăcută la gust – s-a făcut mai sănătos, iar cel pătimăș-morboș, s-a mântuit de patima sa, adică s-a vindecat de morbul său, dacă s-a putut conțeni de la altă băutură în timpul curei.

Până în anul 1853/1854 această apă minerală era necunoscută străinilor, numai locuitorii acestei comune se foloseau de dânsa; în anul 1853/1854 însă, văzând d-l Gavril Manu ca pretore în tractul pretorial Rodna, era și Sân-Georgiu, înființă îndată un comitet pentru ridicarea de scalde de cură la fântâna minerală, câștigând spre acest scop concesiunea de la Înaltul guvern regesc transilvan, însă lipsind comunei proprietare Sân-Georgiu mijloacele bănești, s-au ridicat numai câteva scalde de cură: șase cabine pentru cele calde și un bazin pentru scaldătoarea rece; cele dintâi se preparau cu pietre fierbinți. Având cura un rezultat minunat cu băutul apei minerale și folosirea acelor scalde simple, necesitatea aduse cu sine, cât în anul trecut 1869, prin părinteasca grijă, energia și înțelepciunea onorabilului d. căpitan suprem districtual, Alexandru Bohățel, s-a pus stabilimentul scaldelor în stare corespunzătoare, edificându-se din nou cabinele

¹ *Ibidem.*

² *Ibidem.*

³ *Ibidem.*

⁴ *Idem*, Anul III, 1870, nr. 46-378, p. 182.

ALEXANDRU DĂRĂBAN

pentru scalde calde și înmulțindu-se până la 20, iar bazinul pentru scalde reci până la 4; scaldele calde nu se mai gătesc prin pietre fierbinți, ci prin o mașină cu vapor. Este ospătăria corespunzătoare timpului prezent, medic de scalde foarte priceput, anume d[r]. fizic districtual, Dr. Ștefan Pop; este speranța ca peste puțini ani această scaldă de cură va fi cea mai renumită și mai frecventată între toate celelalte scalde minerale din Transilvania, nu doar pentru frumusețea de localități și alte întocmiri frumoase, ci pentru cura și folosul cel mare, ce-l câștigă omenirea din această apă, care în sine esența acelei puteri vindecătoare care în alte ape minerale din patrie, dar și alte provincii, nicidecum nu se află ceea ce este dovedit prin analizarea chimică, precum se poate vedea și din broșura de d-l Dr. Folbert din anul 1860.

Ca rezultate mari a adus cura acestei ape și folosirea acestor scalde, pot mărturisi mulți, care s-au vindecat, mântuit de morbul lor și, de exemplu d-l medic militar de stab (Militar-Stabs-Arzt) Schmidt al cărui fiu de tot neputincios, - care zăcea ca mort fiind adus pe căruță, - prin cura acestei ape și scalde s-a făcut deplin sănătos.

Sezonul scadelor, de aici, începe în acest an cu 1 iunie și va dura până la finea lui septembrie, deci doritorii de a veni la acest stabiliment de scalde, se pot adresa – pentru mijlocire de cartele – prin epistole francate la subscrișul.

Sant-Georgiu, în 15 mai 1870¹.

Începând cu anul 1875 a primit serviciul de magistru poștal regesc în Sângeorgiu, în care funcție a stat până la sfârșitul lui septembrie 1889. După cum însuși mărturisește, acest serviciu de 15 ani „i-a fost amar, pentru că nu a avut cunoștință de limba maghiară a statului², dar „ca toți oamenii din lume am petrecut viața mai mult amar ca dulce, în fapte nu am putut fi înger, am putut greși, iar crescut de un tată tare credincios și rugător de Dumnezeu, încât mi-a fost posibil, m-am ferit de păcate, pe când la fapte bune am stăruit, despre ce voi descrie în această carte, pe foile din urmă”³. Din aceste ultime cuvinte se poate trage concluzia că avea intenția să-și scrie un fel de „memorii”, dar foile următoare erau goale. Se menționează de către acela care a avut în grijă acest manuscris că „Maxim Haliță a murit la 22 ianuarie 1893 (stil nou)”⁴.

Maxim Haliță poate fi considerat ca un creator de „dinastie culturală” românească transilvană, care poate fi numită, fără rezerve, „dinastia Haliță”, dacă avem în vedere atât înaintașii, cât și descendenții acesteia⁵.

¹ *Ibidem.*

² Alexandru Dărăban, *op. cit.*, p. 208.

³ *Ibidem.*

⁴ *Ibidem.*

⁵ Mirela Popa-Andrei, *Prefață la Alexandru Dărăban, op. cit.*, p. 7.

TRADIȚII MILITARE ALE LOCALITĂȚII SÂNGEORZ BĂI

Dorin DOLOGA

Localitatea Sângeorz-Băi are o tradiție militară veche și bogată. Acest lucru este dovedit de urmele arheologice, de toponimie și de documente. În locul numit *Pe tabără*, aflat pe partea dreaptă a râului Someș, spre localitatea Maieru, au existat urmele unor valuri de apărare¹. Pe acest platou s-a aflat mai târziu locul de adunare al grănicerilor năsăudeni, iar astăzi se află un cimitir. În anul 1410, apoi în 1414 se vorbește despre o cetate la Rodna (*castrum Rodna*)². Cetatea Rodnei a avut un rol militar. Domeniul cetății Rodnei era alcătuit din satele de pe Valea Someșului Mare³, între care se afla și localitatea Sângeorz-Băi. În socotelile orașului Bistrița la Sângeorz (*Sent Gorgen*) în anul 1518 este menționat voievodul Toma (*Thoma waywoda*)⁴. Definitorie pentru voievod este atribuția militară. Voievozii cu rosturile lor militare de altădată dispar definitiv în a doua jumătate a secolului al XVI-lea, rămânând doar cnezii și crainicii păstrați în slujba orașului Bistrița cu slujbele lor sătești mai mult administrative, fiscale și judecătorești⁵. Deși voievozii au dispărut, spiritul combativ a rămas viu în cazul localității Sângeorz-Băi. Astfel, în jurul anului 1600 este pomenit la Sângeorz-Băi un preot, Teodor (*Todor*). Acesta era comandantul unei trupe numeroase răsculate, care lupta pentru cauza națională al cărei exponent și erou era Mihai Viteazul⁶.

Conform tradiției, cu ocazia unei năvăliri a tătarilor o parte dintre aceștia au vrut să treacă spre Borșa în Maramureș și i-au întrebat pe localnici care este drumul cel mai scurt. Încă de la vestea năvălirii tătarilor locuitorii din Sângeorz-Băi s-au retras către nord printre văi. Într-o vale îngustă și lungă de 1,5 km sângeorzenii au tăiat pădurea lăsând copacii înținați (numai cât să stea copacii în picioare) și atrăgându-i pe tătari în această vale au prăbușit copacii peste ei strivindu-i. Această vale poartă și astăzi numele de *Valea*

¹ Serviciul Județean Bistrița-Năsăud al Arhivelor Naționale (în continuare S.J.B.N.A.N.), *Fond Sfatul Popular al comunei Sângeorz Băi*, dosar 157, ff. 106, 107.

² Gabriela Rădulescu, *Bistrița. O istorie urbană*, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2004, p. 14.

³ Susana Andea, Avram Andea, „Voievozi și cnezi din Districtul Rodnei în secolele XV-XVI”, în Ionuț Costea, Ovidiu Ghitta, Valentin Orga, Iulia Pop (coordonatori), *Istoria culturii. Cultura istoriei. Omagiu Profesorului Doru Radosav la vârsta de 60 de ani*, Editura Argonaut, Cluj-Napoca, 2010, p. 90.

⁴ *Ibidem*, p. 96.

⁵ *Ibidem*, p. 101.

⁶ S.J.B.N.A.N., *Fond Oficiul parohial ortodox român Năsăud*, registrul 18, f. 2.

*Tătarilor*¹. După o altă variantă sângeorzenii ar fi pregătit trunchiuri de copaci pe vârful unor dealuri de unde apoi le-ar fi rostogolit în valea în care se deplasau tătarii zdrobindu-i.

Fiind o localitate de munte aflată în zona de graniță dintre Transilvania și Moldova, unii locuitori din Sângeorz-Băi îndeplineau funcția de plăieși, care efectuau serviciul de paznici ai graniței. Astfel, în anul 1750 sunt pomeniți la Sângeorz-Băi trei plăieși și anume Vasile a Popii (*Vaszilla a Poppi*), Simion Tranca (*Szimjuon Tranka*) și Grigore a Popii (*Grigojre a Poppi*). Alături de aceștia sunt amintiți și trei militari în pensie și anume Blaga, Casvai Mihai (*Kasvaj Mihálj*) și Ignat Husar (*Ignat Huszár*)². Plăieșii nu erau însă doar niște paznici ai graniței. Ei se aflau în fruntea mișcărilor îndreptate împotriva asupririi naționale și sociale la care erau supuși românii din zona năsăudeană. În anul 1755 a izbucnit revolta Districtului Năsăud îndreptată împotriva magistratului bistrițean care încerca să-i transforme pe locuitorii acestuia din oameni liberi în iobagi. Între „instigatorii satelor valahe” se aflau plăieșul Oniga Varvarii, alături de Opre a Pintesii și de judele (primarul) Grigore Varvarii din Sângeorz-Băi. La 8 iulie 1758, cu ocazia târgului de la Bistrița „au fost arestați pentru cerbicia lor” Simion Tranca, care în anul 1750 era plăieș, alături de alți 16 locuitori din Sângeorz-Băi³.

Odată cu înființarea în anul 1762 a Regimentului II românesc de graniță, satele năsăudene, între care se afla și satul Sângeorz-Băi, au fost militarizate. Regimentul II românesc de graniță de la Năsăud era alcătuit din două batalioane de câmp și un batalion de rezervă. Batalioanele de câmp aveau câte șase companii fiecare, iar batalionul de rezervă patru batalioane. Regimentul a trecut prin mai multe reorganizări. La Sângeorz-Băi se afla sediul Companiei a VI-a de grăniceri. Aici locuia căpitanul comandant de companie⁴. La început Compania a VI-a de grăniceri cuprindea localitățile Sângeorz-Băi și Ilva Mică⁵. Ulterior din Compania a VI-a de grăniceri făceau parte localitățile Sângeorz-Băi, Poiana Ilvei și Măgura Ilvei⁶.

În 1763-1764 un număr de 198 de locuitori din Sângeorz-Băi se aflau în serviciul militar, mai mulți decât în oricare altă localitate grănicerească din zona Năsăudului. Dintre aceștia un număr de 151 de locuitori erau încadrați în cadrul Regimentului II românesc de graniță de la Năsăud, iar 47 de locuitori erau încadrați în cadrul Regimentului de cavalerie (dragoni). Raportat la cele 412 gospodării de grăniceri din Sângeorz-Băi, dintre care 293 gospodării aparțineau de regimentul de infanterie, iar 119 gospodării aparțineau de regimentul de cavalerie (dragoni), precum și la cei 1591 grăniceri

¹ Nestor Șimon, *Schițe monografice ale localităților din fostul Regiment II român de graniță de la Năsăud*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2014, pp. 217, 219-220.

² S.J.B.N.A.N, *Colecția personală Iulian Marțian*, registrul 223, ff. 29 v, 30.

³ Alexandru Nistor, Ioan Mureșan, Ion Rusu Sărățeanu, Ioan Viraj, *Îndrumător în Arhivele Statului. Județul Bistrița-Năsăud*, București, 1988, p. 129.

⁴ Ioan Sigmirean, Adrian Onofreiu, *Istoria județului Bistrița-Năsăud în documente și texte (epocile modernă și contemporană)*, Editura „Răsunetul”, Bistrița, p. 95.

⁵ Pompei Boca, „Cu privire la Conscripția grănicerilor năsăudeni din 1763-1764, partea I”, în *Arhiva Someșană. Studii și comunicări*, vol. II, Năsăud, 1974, p. 182.

⁶ Ioan Sigmirean, Adrian Onofreiu, *op. cit.*, p. 95.

Tradiții militare ale localității Sângeorz-Băi

apți pentru serviciul militar cuprinși în Regimentul II românesc de grăniceri de la Năsăud și la cei 632 de cavaleriști cuprinși în Regimentul de dragoni, numărul locuitorilor din Sângeorz-Băi care efectuau serviciul militar era unul considerabil. Alți 2 locuitori din Sângeorz-Băi erau scutiți de serviciul militar, 151 erau neapți, 21 aveau situația nespecificată, iar 11 emigraseră în Moldova¹. Un procent de 9,49 % dintre ostașii din Regimentul II românesc de graniță de la Năsăud și 7,43 % dintre ostașii din Regimentul de cavalerie (dragoni) proveneau din Sângeorz-Băi.

Grănicerii sângeorzeni s-au aflat în fruntea revoltei de la Salva din mai 1763, cel mai aprig dintre ei fiind Andrei Nicolae a lui Vasile².

Grănicerii din Sângeorz-Băi au luat parte la campaniile militare în care a fost implicat Regimentul II românesc de graniță de la Năsăud. La luptele cu turcii desfășurate în perioada 1788-1791 au luat parte 56 de ostași din Sângeorz-Băi, dintre care 50 s-au întors acasă, iar 6 au căzut pe câmpurile de luptă. La luptele cu francezii din perioada 1793-1801 au participat 49 ostași din Sângeorz-Băi, din care 38 s-au întors acasă teferi, iar restul invalizi. La luptele din Italia purtate împotriva lui Napoleon au luat parte 45 de sângeorzeni, din care 16 au încetat din viață în timpul luptelor. În anul 1809 au plecat la luptă împotriva francezilor un număr de 44 de ostași din Sângeorz-Băi, din care 40 s-au întors acasă sănătoși sau invalizi. În campania împotriva lui Napoleon desfășurată între 1812-1814 au luat parte 50 de ostași din Sângeorz-Băi din care s-au reîntors 47. La campania îndreptată împotriva revoluției poloneze din anul 1846 au luat parte și 34 de sângeorzeni, din care s-au întors acasă 29³.

În timpul revoluției de la 1848, când batalionul grăniceresc năsăudean a fost dezarmat printr-un șiretlic de către insurgenții maghiari, soldatul Scridon Hârăuța din Sângeorz-Băi a salvat steagul Regimentului II românesc de graniță și l-a adus la Năsăud⁴.

Dintre cei care au activat în cadrul Regimentului II românesc de graniță de la Năsăud și în cadrul regimentelor austriece, iar apoi austro-ungare până în anul 1884, un număr de 12 români originari din Sângeorz-Băi au urcat treptele ierarhiei militare devenind ofițeri. Un număr de patru dintre acești ofițeri au fost decorați pentru fapte de arme⁵.

Cât de greu trebuie să le fi fost grănicerilor din Sângeorz-Băi din perioada respectivă să parcurgă mari distanțe pe jos până la Năsăud pentru efectuarea manevrelor militare ale Regimentului II românesc de graniță și până în Austria sau Italia în timpul campaniilor militare.

¹ Pompei Boca, *op. cit.*, p. 183 și Idem, „Cu privire la Conscripția grănicerilor năsăudei din 1763-1764, partea a II-a”, în *Arhiva Someșană. Studii și comunicări*, vol. III, Năsăud, 1975, p. 191.

² Alexandru Nistor, Ioan Mureșan, Ion Rusu Sărățeanu, Ioan Viraj, *op. cit.*, p. 130.

³ Mircea Vlădică, *Sângeorz-Băi. Veche vatră de credință și cultură românească*, Editura Napoca Star, Cluj-Napoca, 2003, p. 297.

⁴ *Ibidem*, p. 300, Adrian Onofreiu, Viorel Rus (ediție îngrijită și adnotată de), *Personalități din granița năsăudeană. Contribuții documentare*, Editura Argonaut, Cluj-Napoca, 2009, pp. 73, 96.

⁵ Mircea Vlădică, *op. cit.*, p. 298.

Dorin DOLOGA

Locotenentul major Carol Sucea, originar din Sângeorz-Băi, a încetat din viață în timpul bătăliei de la Custozza din Italia, din 24 iunie 1866¹.

În timpul primului război mondial din Sângeorz-Băi au fost mobilizați în cadrul armatei austro-ungare un număr de 798 de locuitori, mai mulți decât din oricare altă localitate din zona Năsăudului. Dintre aceștia un număr de 733 locuitori au fost trimiși în linia întâi, 64 de locuitori au fost cuprinși în cadrul serviciilor auxiliare, la partea sedentară, iar 1 a fost arestat și internat. Dintre aceștia 117 au și-au pierdut viața în timpul luptelor de pe front, 8 au încetat din viață în închisori, în pribegie, sau în spital în urma rănilor și a bolilor, 43 au rămas invalizi, 31 au dispărut, iar 66 au fost răniți și s-au vindecat. În urma celor căzuți au rămas 65 de văduve și 135 orfani de război². Mulți dintre locuitorii din Sângeorz-Băi care au fost încorporați în cadrul armatei austro-ungare și au căzut prizonieri s-au înrolat ca voluntari pentru a lupta alături de armata română. Un număr de 21 de voluntari din Sângeorz-Băi au fost propuși pentru a fi decorați³.

În timpul celui de-al doilea război mondial mulți locuitori din Sângeorz-Băi au fost mobilizați în cadrul armatei maghiare, iar alții au luat parte la lupte în cadrul armatei române. Printre cei care au luptat în rândurile armatei române s-a aflat și pilotul Mircea Lupoiaie. Dintre cei mobilizați un număr de 33 de sângeorzeni au încetat din viață în timpul luptelor de pe fronturile de luptă⁴. Unii sângeorzeni au căzut prizonieri în U.R.S.S. Numai în intervalul 1-7 septembrie 1948 s-au întors din U.R.S.S., unde fuseseră prizonieri: Rebrean Alexandru, Georgeș Nicolae, Pop Maxim a lui Ion, Costan George, Joja Petru, Lupșa Ion, Ilieș Flore și Mătaluc George din Sângeorz-Băi⁵.

Localitatea Sângeorz-Băi este o localitate cu bogate tradiții. Între acestea se află și tradiții militare. Faptele de arme săvârșite de locuitorii din Sângeorz-Băi de-a lungul timpului au dus la conturarea unei mentalități de luptător, existentă și astăzi.

VOLUNTARI DIN SÂNGEORZ BĂI PROPUȘI PENTRU A FI DECORAȚI⁶

Nr. Crt.	Numele și prenumele	Gradul Militar	Proveniența ⁷	Ocupația
1	Hâruga George	plutonier	Italia	agricultor
2	Lupoiaie Alexandru a lui G.	sergent	idem	idem
3	Joja Alexandru a lui Maxim	caporal	idem	idem
4	Ciobotar Ioan a lui G.	idem	idem	idem
5	Procope I. Partene	idem	Siberia	idem
6	Lucian Ioan a lui Ilie	soldat	idem	idem

¹ Adrian Onofreiu, Viorel Rus, *op. cit.*, p. 96.

² S.J.B.N.A.N., *Colecția personală Leon Bancu*, dosar 1, f. 1.

³ Idem, *Fond personal Dumitru Nacu*, dosar 1, f. 2 v.

⁴ Mircea Vlădică, *op. cit.*, p. 323.

⁵ S.J.B.N.A.N., *Fond Primăria comunei Sângeorz Băi*, dosar 71, ff. 628-629.

⁶ Idem, *Fond personal Dumitru Nacu*, dosar 1, f. 2 v.

⁷ Frontul pe care au luptat și unde au căzut prizonieri.

7	Hâruga Maxim a lui I.	idem	Italia	idem
8	Costan Ștefan	idem	idem	idem
9	Halița Ioan a lui Al.	idem	idem	idem
10	Multu Macidon	idem	Rusia	lucrător C.F.R.
11	Androneș P. Ioan	idem	idem	agricultor
12	Buia Ioan a lui Precup	idem	idem	idem
13	Huluduc Gh a lui Mafteiu	idem	idem	idem
14	Strugar Flore a lui Gh.	idem	idem	idem
15	Pop Flore a lui Ștefan	idem	idem	idem
16	Lazăr Arsenite a lui Lazăr	idem	idem	idem
17	Olar Alexandru	idem	idem	idem
18	Tahăș Alexandru a lui Luchi	idem	idem	idem
19	Cristurean Emanoil	plutonier major	Italia	idem
20	Răzvanța Todor a lui Dumitru	caporal	Idem	idem
21	Sohorca Ioan a lui Simion	soldat	idem	idem

Plăieș

TRADITII

Pe coclaurile Sângeorzului

IOSIF CIUNTEREI

De vorbă cu Ana Larionesi - 90 de ani

- Ce faci le Ană?
- Bine ați venit la noi!
- Bine v-am găsit!
- Ce să fac? Tot mă gânesc cîm a vini, în tăt ceasul să mă ceme acolo, că-s bătrână.
- Ați zăs că sânteți bătrână. 90 de ani aveți?
- La vară am 91.
- Mulți înainte!
- Dac-oi ajunge, că Dumnezeu ști. Tot mă gânesc...
- Mai aveți putere, amu la 90 de ani, le Ană?
- Ba da, da! Îmi dă Dumnezeu putere. Aduc lemne cu ea cu coșul de-afară. Îmi dă Dumnezeu putere, să mă scol și să fac câte ceva... Și mă rog lui Dumnezeu și mă mulțămesc că mi-o dat putere să fiu cu fiica mea...
- Uită, aici ești cu fata dumnitale.
- Da, amândouă, până ne-a lăsa Dumnezeu laolaltă. Apoi, nu știu după aceea.
- Uite, mă uit prin casă la dumnitale și văd că ai cingeauă, tăt felul de lucrături. V-o fost drag să lucați.
- Tătcicelea mi-o fost drag. Atâta socotem, cîm oi face? Păi noaptea, după ce cinam, isprăvem, m-apucam după stative și țăsăm până la una. Dacă avem pînză, dacă avem ceară, la bărbat pantaloni, cingeauă am pus, perini. Tăt felul în ceară.
- Văd că perinile astea îs mai altfel lucrate. Cum să numește alesătura?
- Da! Une videm la femei, mă ducem și cerem, îmi da și una-două stam noaptea, una-două le facem. Și mi-o fost drag.
- De la mama dumnitale ai învățat să țăși?
- De la mama. Și mama o avut faine. D-apoi acelea s-o trecut. Faine. Și amu are față de masă.
- Dumneaei v-o învățat să lucați?

IOSIF CIUNTEREI

- Da, păi sigur! Le m-o învățat, săraca. Tătcicelea. Zăce: draga mării, nu știu Dumnezeu, și să cânta. Atâta i-am fost de dragă. Apoi scriem, la femei, mâneci, pășătură. Le scrie, le-o făcut la femei. Scriem peste cot și cosăm la femei. Le scriem cu creion chimic și zăce să le cos. Le cosăm și mama: și tu Ană să le faci. Mai faci vreo doi bani, de câte trebe în casă, zăce săraca.

- Amu le Ană îi iarnă. Pe timpul când era iarnă să făce șazători. Cum era în șazători?

- Fain era. Mereu în zăzători, colindam pe la la sărbători, ne distram. Era fain, eram tineri.

- Acolo în zăzătoare cum era?

- Fain, fain. Aici la vecinii din jos, fete, ficiori, ne veselem, torcem...

- Cam de pe la câte începe șazătoarea?

- Cam de la opt, sara. Până pe la doisprezece. Păi jucam, ne veselem, torcem...

- Ce jocuri erau?

- De-astea, de învățit, mai mult cu trișcă.

- Cine vă cânta în ntrișcă?

- Ficiorii, cu trișcă, numai ei zăceu. Ne era drag.

- Dădeți cu sâta, făceți tăt felul de bozgone, ca să vie ficiorii. V-amintiți?

- Mai făceu fete, mereu pi la apă, mereu pe la uliță, lega uliță, cu ață, cu șfară, să nu să ducă ficiorii. Doamne, eram tinere, bolânde.

- Uite, așa vă înveselăți.

- Da, fain, o fost. Atunci eram tânără. Părinții îmi trăieiu, am avut părinți harnici și buni. Și tata o fost tare vestit, o făcut căsi frumoase, cu modele și pe-afară, cipcuri pe la ferești.

- Era tâmplar?

- Da, tâmplar. Și lua oameni el la lucru. Îi plăte și el era poroncitor.

- Și mama dumnitale cu ce se ocupa?

- Mama, săraca, cu cânepa. Asta i-o mâncat viața. La melițat, melițam. La tău o căram. Vau mult lucrăm la cânepă. O ducem la tău, o spălam, o uscam și-apoi la melițat, o pieptănam să iasă urzala. Și-apoi, când o murit săraca, să gâne că ce-o face. Torcem tăt iarna în șazătoare. Și făceam torturi, și-apoi le spălam fain. În ciubăr o bgilem.

- Cum o bgileți?

- Și-apoi după aceea le depănam geme faine și o urzăm de tăt felul. Și de pantaloni și de cămăși și de cingeaună. Tăt felul urzăm și punem. Și vernici, lepegeauă pe paturi. Tăt iarna ne muncem. No, cu cânepa o fost mult de lucrat la cânepă.

- Ați numărat vreodată de câte ori trece prin mâna femeii cânepa?

- Nu.

- Da trece de multe ori.

- Da.

- Să spune: cânepa-i boală în oase!

- Mult am muncit la cânepă. Și-acum cum o dat Dumnezeu. Îți iei o fustă, o bluză.

Pe coclaurile Sângeorzului

Îi ușurință. Păi cine vre să lucre, lucră, nu stă, face de tătcicelea. Cine-i leneș și nu-i place, nu face. Da cine-i place, lucră zi cu noapte. Mie mi-o fost drag. Soacra atâta s-o mirat de mine. Țole, auzi dumneata, avem țole groase și mohorâte și sure, și procuțe, cuverturi de lână. Torcem la lână primăvara și iarna. Torcem și ducem la feștit. Le feștem și una-două punem țoale late în stative, de tăt felul, pa paturi.

- Ați zâs că duceți lâna și-o feșteți, unde feșteți?

- La Năsăud. întâi o spălam fain, o uscam și-o ducem la mașină în Maieru, și-o foșăluim. Și-apoi o torcem.

- Era acolo dăracă?

- Da, erau mașini la Maieru de foșăluit lână. Să făce faină, le punem în caiere, apoi la tors. Era fain de tors. Atâta torcem că zâce mătușa: „tulai mă Ană, când poți tu torce atâta?” Una-două umplem câte un fus, de procuț și de țole. „Eu nu știu ce fel de femeie ești, ce mâini ai tu, că așan-am mai văzut o femeie. Tu pi ce pui mâna, una-două le isprăvești”.

- Și-acolo când mereți s-o feșteți, cu ce-o fește?

- Cu vopsele de tăt felul. Merem și plătem, le aducem și le depănam, una-două și punem ceară, țăsăm să nu stăm. Ni-era drag. Gătam una, să pun alta. Tăt felul. Dacă n-am avut mamă mi-o dat Dumnezeu putere tâte să le fac. Eram de douăzeci de ani cân o murit la „Ilie Prorooc”.

- De ce o murit? O fost beteagă?

- O răcit la tău cu cânepa. O spălat toamna, era brumă dimineața. Atunci nu era ca amu, ciobote, căruț de cărat, numai cu opcinci.

- Din ce erau făcute opcincile?

- De gumă.

- Erau de gumă?

- Da.

- N-ați prins vremea cân să făceu din șorici de porc?

- Ne-am mai făcut cân eram mică. Erau ușoare.

- Și cum erau? Prin omăt puteți umbla cu ele?

- Era cam răce. Da m-am betejit, de-acelea, de gumă, eram de șapte ani, pe clasa I.

M-am betejit rău de plămâni. Și m-o dus mama la doftor, acolo la drum. Era un doftor Cosmuța. Atâta eram de slabă. Și-o dat Dumnezeu, că mă duce în cârcă, și mi-o trecut. O murit multe, așa răcite de apă și omăt. Merei la școală de dimineață și vinem acasă și mâncam. Nu ca amu. Mâncam și iarăși ducem la școală până sara. Și-apoi era apă de omăt, flecărie și ne udam, ne răcem și m-am betejit.

- Câte clase aveți le Ană?

- N-am făcut numai cincii.

- V-o fost dragă școala?

- Ne-o fost drag, d-apoi după aceea merem la dulți și vine învățătorul ne învăța.

Așa zâce, la adulți.

IOSIF CIUNTEREI

- Cum era atunci pe vremea dumnitale școala?
- Fain era. Ni-era drag.
- Cum erau dascălii?
- Vai, drag ni-era, cântam la pavilion „Tricolor cunosc pe lume...” și „Trăiască Regele!”. Sus și iar coborâm. Ni-era drag. Și învățam bine, ne-o fost drag la școală.
- Dascălii cum erau? Erău înțelegători?
- Era și de la noi, era unul bun, galeș, deștept, era Aсталâș, Lupoai. Buni, învățători buni. Era doamna sabina din feldru.

- Vreo poezie di pe vremea cân ați îmblat la școală, v-amintiți le Ană?

- Da, o poezie:

*Soră, soră vrăbiuță
Nu ți-e frig și nu ți-e teamă
Se cunoaște că n-ai mamă
Zice-n treacăt o micuță
Către-o biată vrăbiuță.
Zgribulită întru-un șopron
Eu am glugă, am palton
Am ghiozdan la subsioară
- A fetiță, ciripind
Cu grai dulce vrăbioara,
Ciripind, n-ai aripioara,
De mândrie te păzește*

*Dacă-i iarnă, dacă-i ger
Și de viscol dacă-mi pasă
Am un tată, nu mă lasă.
Ai un tată?*

*Da, în cer, ah, îngâna mândra fată
Sus în cer ș-o cuprinse cu suspin
O cuprinse, n-avea tată.
Vrăbiuța, blând, ușor
Ciripind atunci cu milă
Nu mai plânge, nu copilă
El e tatăl tuturor.*

- Ați avut vreo șapte-opt ani.
- Da, era doamna Sabina din Feldru.
- Amu-s 80 de ani ați învățat poezia asta?
- Da, de-atunci...
- Cum erau iernile?
- Erău ierni grele, cu omăt mare. Avem aici în ocol numai cărare. Îl scotem afară pe poartă la apă. Erău ierne grele, nu ca amu.
- Ați îmblat cu sania, cu sanceu?
- Da, la pod aici merem, pe Pleșă.
- Pe aici trece Someșul, îngeța iarna?
- Da, îngeța, trecem pe aici, era geața groasă, habar n-avem. O spărgeu cu baroasele. Duce primăvara la Borcut. Primăvara ca să nu să înfunde...
- S-apropie Crăciunul, azi-mâine, pe noi cum să spune. Cum era Crăciunul aici la Sângeorz-Băi?
- Era frumos. De-abia așteptam să vie Crăciunul. Și ne pregătem. Vine colindători și colindam și ne ducem la vecini, la neamuri. Atunci merem a colinda nu ca amu. Până după miazănoapte, ne era drag. Ne petrecem, vine și ei, merem și noi. Ne era drag, tăt felul de colinzi.
- Vă strângeți așa în grupuri, mai mulți tineri.
- Da, cu vecini, cu neamuri. Tăți laolaltă ne ducem și colindam pe tăți vecinii, pe

Pe coclaurile Sângeorzului

rând. Ne ducem la neamuri și colindam tăt felul de colinzi.

- Ce vi se dăde cân colindați? Mă gânesc că nu vă dăde nime bani pe vremea aceea.

- Bani, nu. Ne petrecem, băuturi, mâncare, mere, nuci, de-astea.

- Amu să mai colindă pe aicea? Mai colindă tinerii, se mai strâng?

- Nu.

- Oare de ce?

- Nu știu de ce nu li-i drag să laude pe Iisus. Îi fain să meri, da, auziți colindă:

*Aseară pe la sfințit
Mândră stea ne-a răsărit
După care noi ne-am dus
Ca să găsim pe Iisus
Pe fiuțul mamei ei
Pe pământul Galilei
Zice-se că Maria
Din casă-n casă îmbla
Nimeni nu o lăsa
Să nască pe Mesia
Maica Sfântă-atunci s-a dus
Către Viflaim în sus*

*Și-ntr-o peșteră-a intrat
Pe nimeni n-a întrebat
Și-n ieslea a născut
Pe cel așteptat demult
Noi vă zicem să trăiți
La mulți ani cu bucurie
Pruncii să-i căsătoriți
Și-ntru mulți ani fericiți
Tot ca merii și ca perii
În mijlocul primăverii
Și ca toamna cea bogată
Ce-o așteaptă lumea toată.*

- Tăt felul de vorbe. Mai erau tăt felul de alduituri. Uite, era fain în vremea aceea.

- Fain! Ne era drag, le așteptam să vie Crăciunul. Zăcem „Ce vedere...”, tăt lumea o colinda. Și „La nunta ce s-a întâmplat” încă îi faină...

- Uite, totuși ce faină! Și uite că vă mai amintiți la 90 de ani.

*Noi îmblăm să colindăm
Veste nouă v-aducem
Veste nouă și-ntristată
C-am pierdut o zi-nsemnată
Și țanem legea stricată
Crăciunul ce l-am avut
Ca ș-o rouă s-o trecut
Și nu l-om ave mult
Cântam mai demult
Poate ști acar orișicine
Că sfârșitul lumii vine*

*Cân sfârșitul lumii-a fi
Îngerii vor îngeri
Din patru cornuri de lume
La tăți oamenii pe nume
Să iasă la judecată
Giii cu morții deodată
Judecata-i mare price
Crai și-mpărați or plânge
Ș-or vărsa lacrimi cu sânge
Vor giudeca gii și morți
Și ne-or giudeca pe toți.*

- Faină! Atunci, lumea, de Crăciun cu ce să pregăte? Ce-și făceu de mâncare?

- Tăt felul, sarmale erau la tăt lumea, găluște, c-așa să zăce, era aitură de porc, zeamă de gălușcuță, fansule păstăi, colaci, prăjituri cu nuci și mere.

- Știu că de-a doua zi să începe jocul satului, a doua zi de Crăciun. Să face berea de casă, nu știu, pe la Sângeorz-Băi să face? Să face joc cu berea?

- Nu.

- Da să face joc în sat.

IOSIF CIUNTEREI

- Da, să făce joc în sat, era multă lume. Mulți tineri, jucau fain...
- Acolo la jocul satului cânta și ceterașul, nu?
- Da.
- Pe cine aveți ceteraș?
- Era un ceteraș tare bun, o murit. Era Georgescu, îi zăce badea Ion. Frate-său era muzicant care zăce. Doamne, să tot stai. Stam până sara. Amu nu-i așa. Nu mărg nici la biserică, nu mărg nicării.
- Oare din ce cauză?
- di ce nu le pot poronci, i-o învățat aieștea cu discoteca. Stau până cătă zăuă. Și nu mărg la biserică. Să sfădesc cu părinții, le trebe bani la discotecă. Acolo li-i petrecerea. Mai demult, dimineața ne îmbrăcam, merem la biserică, după aceea vinem și mâncam, murem la foc.
- Cât țâne jocul?
- De la una până sara.
- Da nu țâne tătă noaptea.
- Acolo era în drum. Era și șopru. Apoi vineu nunțile.
- Așa-i, să ieșă din post, începeu nunțile.
- Cum erau nunțile pe-aicea la Sângeorz?
- Frumoasă. Nănașii erau câte două-trei păreci nănași, se distrau fain până la miazănoapte.
- Nu să începe cu jocul „De-a lungul”, „De mână”?
- Ba da, de mână întâi ș-apoi de învățit.
- Văd aici lângă noi, le Ană, că ai lada de zăstre. În ie ai primit haine când te-ai măritat.
- Da, așa le dăde la fete.
- Mneatale ce-ai primit în lada de zăstre?
- Hainile mele care le-am plăcut, ne pune în ladă și de tătcicelea, ștergere, perini frumoase, lepedeauă, ce trebuie pentru o fată.
- Trebuie să și le facă ie?
- Da, păi cum. Altele dacă nu știem, mama era mai slabă, le da ce aveu.
- De câți ani ai lada asta? La câți ani v-ați măritat?
- Când m-am măritat am fost de 25 ani.
- Ați fost coaptă la minte. Ați știut ce-i lumea la 25 de ani.
- Păi atunci era greu, era și război.
- Cum o fost pe vremea aceea a războiului?
- Să duce oamenii, rămâne băiți, n-o venit mulți băiți supărați. Multe o rămas de bărbat. O rămas și prin Rusia și n-o venit.
- S-o dus mulți de pe aicea?
- Mulți o murit de la noi în Rusia, ficiori săracii, n-a mai venit altul. Ficiori voinici, faini, supărare și supărare o fost.
- Cu mâncarea cum vă descurcați? Era ce mânca?

Pe coclaurile Sângeorzului

- Era. Dacă țanem porci, la sărbători, ne bucuram, tăta iarna avem ce mânca, facem găluște, zămuri. Avem ce mânca. Dar eram și supărați. Câți n-o venit. Și tata meu o venit împușcat c-on glonț în piept. L-o scos săracul.

- Vremuri grele o fost!

- O venit acasă săracul tata și n-o găsit pe măsă. Măsă moartă, tată-său mort. Și-o fost la un unceș de-a lui.

- Ați zâs că puțini tineri s-o întors. Să făceu și pe vremea aceea cântări cum erau plecați tinerii acolo în război în vremea aceea.

- Cânta fain o cântare:

*Că frați pe frați s-omoară
Pentru a lumii comoară
Iar la comoara cerească
Nici nu vreau să se gănească
O Iisuse pre-ndurate
Vino cu-a ta bunătate
Vino și te naște-n noi
Și ne scapă de război*

*De războaiele ce sunt
Peste-ntregul nost pământ
Și de sângele vărsat
De dușmanul ne-mpăcat
Vino, Doamne, vino iar
Și ne scapă de-amar
De amar și de durere
De necaz, de multă jale.*

Cântam și ne cântam cu mama, săraca.

- Oare de ce cântă omul, le Ană?

- Vai, și ne cântam că era rău și auzăm c-o murit acela și acela, din Rusia de-acolo. Ficiori faini și n-o mai venit săracii. Femeile nu s-o mai măritat. O stat cu băiții, i-o crescut și năcaz și supărări.

- Uite c-o fost vremuri grele. Ferească Dumnezeu să mai fie! Noi, încetul trebuie să ne apropiem de final... Uite le Ană, aveți 90 de ani, azi-mâine 91 de ani, ce gânduri mai aveți amu la 90 de ani?

- Ce gânduri am? Auzi, dumneata, amu mă gănesc numai, Doamne, până când Dumnezeu îmi va da putere, să mă ieie Dumnezeu să mă duc la părinții mei cei scumpi și dragi. Mi-e milă de ea. M-o iubit și eu i-am iubit.

- Oare, le Ană, dacă v-ați întâlni cu Dumnezeu, oare ce l-ați întreba?

- Întâia-și dată m-aș găni să mai ierte câte am greșit în viața asta, câte am păcătuit, câte i-am supărat și-apoi pe părinții mei să-i ierte și să-i odihnească și pe frații mei și pe bunicii mei care i-am avut, i-am iubit și i-am cătat, pe bunica mea și pe mătușa mea patru ani...

- Vreu să spun un vers fain la morți la ficiori cân mor:

*Jalnică îi moartea în lume
Încât nu să poate spune
Ea nu cruță pe voinic
Precum nici pe pruncul mic
Ea nu cruță pe găzdac
Nici pe omul cel sărac
Tu moarte de-astădată*

*Ai greșit cu-a ta faptă
Ai putut să-l fi lăsat
În iest margine de sat
Mai încolo n-ai găsit
Pe altul mai năcăjit
Ai tăiet un brad frumos
Crescut nalt și maiestuos*

IOSIF CIUNTEREI

Și prin tăietura lui
Ai lăsat gol satul lui
Întreg satul îl jălește
C-ai lucrat tu mișelește
Brad-i brad și-i în pădure
Și el cade din săcure
Dar de-acest voinic frumos
Prea iute tu l-ai dat jos
Să fii moarte blăstămată
Pentru-această crudă faptă
Noi în veci te-om blăstăma
Pentru-această faptă rea
Ascultă iubite frate
Tu prietene neuitate
Pentru ce nu ne-ai chemat
Când ai căzut tu la pat
Ca să stăm să priveghem
Și moartea s-o alungăm
Tu te-ai crezut acum tare
N-ai știu că n-ai cruțare
De la rea și cruda moarte
Ce-a fost împărțit de soarte
Hai privește puțin în zare
Și vezi marea adunare
Ce-n Duminici, sărbători
Te vedeau printre feciori
Și te-auzeau cântând
Toată lumea-nveselind
Toți stau cu gura căscată
Să te mai audă o dată
Văd că taci și nu vorbești
Pe mine mă încredințești
Ca să spun cu gura mea
Cât aș spune tu ai vrea
Din jalnica adunare
Întâi îmi eu îndreptare
Către-ai mei părinți iubii
Pe care-i las mâhniți
Îi cer mamei mulțămită
Pentru creșterea iubită
De creșterea părintească
Și iubirea sufletească
M-au crescut nalt și frumos
Să le fiu de bun folos

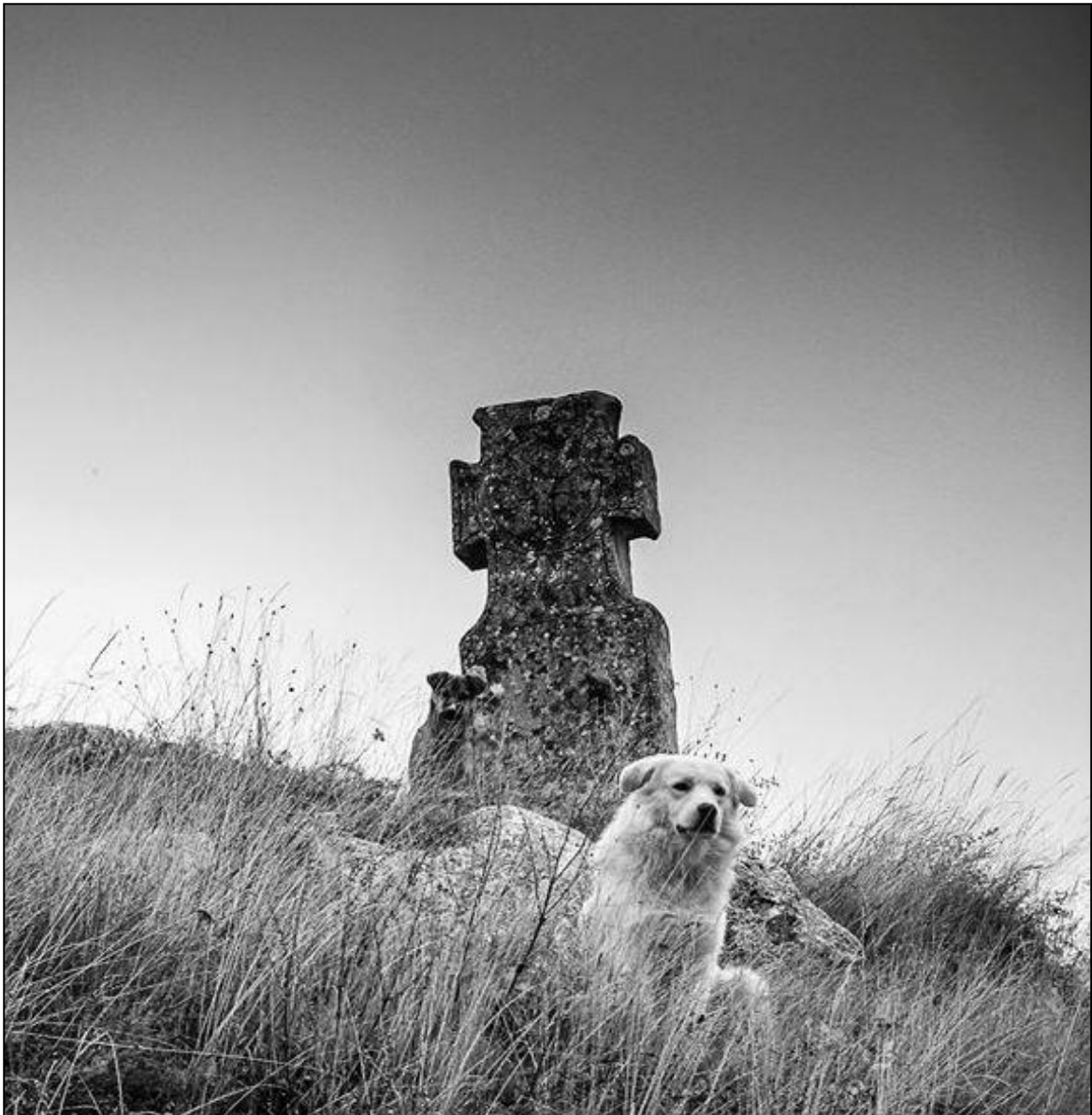
Iar moartea nemiloasă
M-a secerat ca ș-o coasă
M-a răpit din sânul lor
Ca să plec și ca să mor
Nu fi tată supărat
Dacă Dumnezeu a dat
Căci poate ți-aduci aminte
Cum cântam eu mai-nainte
Că viața omului
E ca floarea câmpului
Astăzi este, mâine nu-i
Astăzi este și înflorește
Desară să veștejește
Ca și omul ce-l muncește
Astăzi este ș-o-nflorit
Desară s-o veștejit
Ca și omul cel muncit
Spun și mamei mai departe
Nicăieri să nu mai cate
Căci dac-a vedea că nu-s
Iar s-a pune pe plâns
Mai bine-i mamă-așa
Decât cu-o noră rea
Ascultă cuvântul meu
Nădejdea-i la dumnezeu
Iar voi iubii mei frați
Da-ți mâna și mă iertați
Și nu mai fiți supărați
C-așa-i voia Domnului
Iar la munca câmpului
Veți lucra cu mai mult zor
Căci al vostru frățior
Iată să gată de dus
Unde-l cheamă Cel de Sus
În lume cât am trăit
Iertați ce v-am greșit
Iar voi prietenii mei iubii
Cu care am copilărit
Și cu care-am cătunit
Fiți cu toții iertători
Mă pominiți pe la hori
Și iarna prin sărbători
Tăt mereu mă pominiți
Pe mine nu mă jeliți

Pe coclaurile Sângeorzului

*Ci jucați și vă distrați
Pe fete le tot jucați
Că pe câte le-am jucat
Au venit și m-au cântat
Mulțumesc că mă cinstiți
Și cu brad mă-mpodobiți
Eu-mi doresc ca-mpreună
Să trăiți în voie bună*

*Totdeauna să gândiți
Pe Ionu cum îl cheamă
Nu-l mai găsiți
Acum zicem toți cu jale
Văzându-l plecat pe cale
Plinind voia Domnului
În veci pomenirea lui.*

- Și rele și bune în viața asta. Eu, le Ană, vă mulțumesc din suflet.

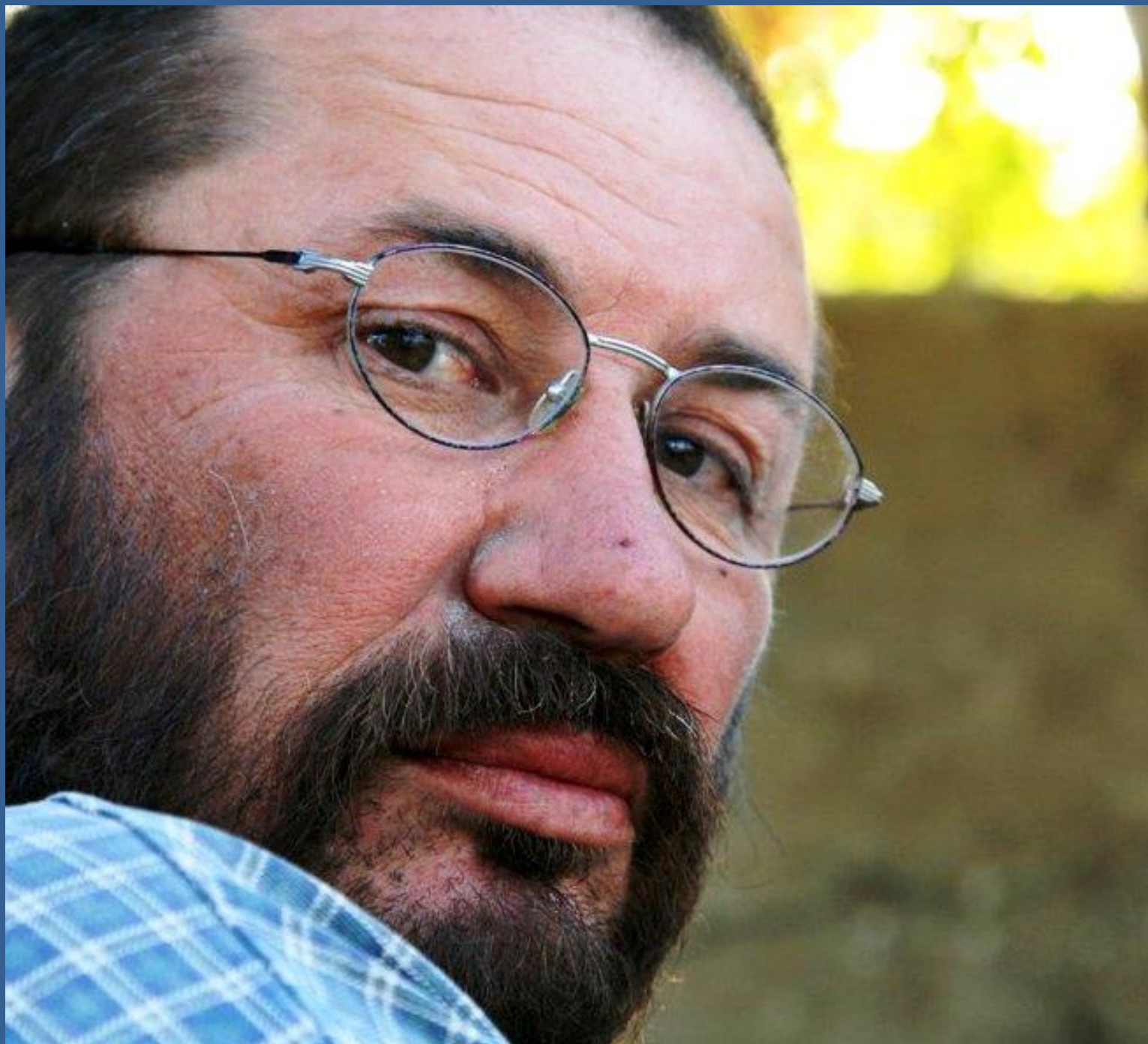

mintea conducătorilor acestui război-monstru
care nu i după poruncile Tale - să vadă și să
închir parca mult așteptată de toată sufla
rea Ta.

12/XII Sâmbătă.

de dimineață. M-am trezit și sculat în o dis-
poziție sufletească mai bună. Căușa poate fi
ori intrarea spre bine a morbului meu sau
vreul de pe acasă ce l-am avut astă noapte.
Mai mult cred în cauza din urmă, căci în a-
devăr gândul meu întreg sufleteal meu nu e prin
Ania și ~~mele~~ și nici nu l-am adus în război
ci l-am lăsat acasă la cei doborâți și iubiti de
mine. - Cum sunt și acum singur în chilia
plină cu paze ce ne servesc de asternut, friguroasă
și în disordine, cel mai plăcut lucru îmi este
să mă gândesc peasă la soție la familie la
neamuri și la lucrul început și neisprăvit și
mi-e cîndă pe timp cum de un trecut mai re-
pede să mă văd scapat - liber! Singura mân-
găiere îmi este, că nu sunt un mare cu înacas
la varte și sunt 24 generații și cu deosebire
colegii mei învățatori Lung Bănu Rednic și Chihalea
cari ca și mine cu inimile stoarse de dureri
partau greul războiului cu retenuarea bolii
care trage cu jug fără a pricepe scopurile bune
ori rele ale Stăpînului său.

Revistă sprijinită și finanțată de:
CONSILIUL LOCAL SÂNGEORZ-BĂI
CASA DE CULTURĂ SÂNGEORZ-BĂI

Maxim DUMITRAȘ
NOMINALIZAT PENTRU ACORDAREA
PREMIULUI NAȚIONAL „BRÂNCUȘI”, 2016
pentru ciclul *Absențe încercuite*

ISSN 2285-8229

ISSN-L 2285-8229

<https://biblioteca-digitala.ro>